

Türkmenistanyň Prezidentiniň
2014-nji ýylyň 20-nji martynda
çykaran 13552-nji karary bilen
tassyklandy

Döwlet başlangyç hünär bilimi edaralary hakynda DÜZGÜNNAMA

(Türkmenistanyň Prezidentiniň 13.10.2017 ý. çykaran № 398 karary esasynda
girizilen goşmaçalar bilen)

1. Şu Düzgünnama döwlet başlangyç hünär bilimi edaralarynyň (mundan beýläk - başlangyç hünär okuw mekdepleri) guralyşynyň we işiniň tertibini düzgünleşdirýär.

2. Başlangyç hünär okuw mekdepleri öz işinde Türkmenistanyň Konstitusiyasyny, «Bilim hakyndaky» Türkmenistanyň Kanunyny, Türkmenistanyň beýleki kanunlaryny, Türkmenistanyň Prezidentiniň namalaryny, Türkmenistanyň Mejlisiniň kararlaryny, Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň çözümlerini, beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalaryny, Türkmenistanyň halkara şertnamalaryny, şu Düzgünnamany we öz tertipnamasyny goldanýar.

Başlangyç hünär okuw mekdepleriniň tertipnamalary şu Düzgünnama esasynda düzülýär.

3. Başlangyç hünär okuw mekdepleriniň esasy wezipeleri:

Türkmenistanyň bilim ulgamynda döwlet syýasatyny durmuşa geçirmegi iş ýüzünde üpjün etmek;

şahsyýetiň hünär bilimini almak we çuňlaşdyrmak islegini kanagatlandyrmak;

Türkmenistanyň ykdysadyýetiniň ähli ugurlary boýunça hünäri bolan işgärleri taýýarlamak;

jemgyýetiň ruhy-ahlak, medeni we ylmy gymmatlyklaryny toplamak, goramak hem-de baýlaşdyrmak;

talyplarda watansöýüjilik, zähmetsöýerlik, adam hukuklaryna we azatlyklaryna sarpa goýmak duýgularyny, milli taryh, medeniýet, däp-dessurlar hem-de ileri tutulýan umumyadamzat gymmatlyklary bilen özara berk baglanyşkly ýokary medeniýeti, çuň ahlak ýörelgelerini, şeýle hem döwlet Garaşsyzlygynyň we Bitaraplygynyň ýörelgelerine, türkmen halkyna, Watana hem-de Türkmenistanyň Prezidentine çuňňur wepalylygy terbiýelemek bolup durýar.

4. Başlangyç hünär okuw mekdepleri öz üstüne ýüklenen wezipeleri ýerine ýetirmek üçin:

Türkmenistanyň ykdysadyýetiniň dürli ugurlary boýunça hünäri bolan işgärleri taýýarlaýar;

diňleýjilere belli bir çylşyrymly bolmadyk işi, işler toplumyny ýerine ýetirmek üçin zerur bolan endikleri çaltlaşdyrylan görnüşde öwretmek (hünär taýýarlygy) işini alyp barýar;

işgärleriň hünär derejesini ýokarlandyrmak we olary gaýtadan taýýarlamak maksatnamasyny durmuşa geçirýär;

degişli ministrlikler, pudak edaralary, welaýatlaryň, etraplaryň we şäherleriň häkimlikleri (mundan beýläk - Edara) bilen bilelikde hünäre isleg bildirýän mekdep okuwçylarynyň, ýaşlaryň we uly ýaşly raýatlaryň arasynda hünäre ugrukdyryş işlerini geçirýär;

talyplaryň başlangyç hünär okuw mekdeplerinde okadylýan döwründe amaly işe taýýarlygyny üpjün edýär we sargyt boýunça okadylan uçurymlaryň işe ýerleşdirilmegine gözegçilik edýär;

ýurdumyzyň durmuş-ykdysady ösüşiniň ileri tutulýan ugurlaryna laýyklykda okuw meýilnamalaryny we maksatnamalaryny hil taýdan kämilleşdirmek baradaky teklipleri işläp taýýarlaýar;

ýaşlary terbiýelemegiň milli maksatnamalaryny durmuşa geçirýär, sport, medeni çäreleri we talyplary okatmagyň, olaryň dynç almagynyň, ýaşayşynyň şertlerini gowulandyrmaga gönükdirilen beýleki çäreleri geçirýär;

okuw işini ýokary hilli guramagy üpjün edýän okatmagyň öndebaryjy usullaryny we serişdelerini ulanmak bilen, mugallymlaryň we okuw-önümçilik ussalarynyň hünär derejesini ýokarlandyrýar;

hojalyk hasaplaşygyny ösdürmek bilen, sarp edilýän harytlary öndürýär, talyplaryň okuw önümçilik bilen utgaşykly alyp barmagyny üpjün edýär we olary işe ýerleşdirmek üçin şertleri döredýär;

önümçilik edaralarynda, kärhanalarynda işleýän raýatlaryň isleglerini nazara almak arkaly, önümçilikden aýrylmazlyk şerti bilen toparlaýyn ýa-da aýratynlykda okatmak görnüşinde okuwlary guraýar;

işgärleriň we talyplaryň zähmet howpsuzlygyny üpjün etmek isini guraýar; ygtyýarlyklarynyň çäklerinde beýleki işleri amala aşyrýar.

5. Türkmenistanyň raýatynyň başlangyç hünär biliminiň maksatnamalary boýunça okadylmagy umumy orta bilimden pes bolmadyk binýatda amala aşyrylýar.

6. Başlangyç hünär bilimi dürli görnüşli (başlangyç hünär okuw mekdebi, liseý we beýlekiler) başlangyç hünär bilimi edaralarynda, şeýle hem degişli ygtyýarnamalary bolan orta hünär we ýokary hünär bilimi edaralarynda alnyp bilner.

7. Başlangyç hünär okuw mekdeplerinde hünärmenleri taýýarlamak, gaýtadan taýýarlamak we olaryň hünär derejesini ýokarlandyrmak işleri Edaranyň ýa-da onuň garamagyndaky edaralaryň, kärhanalaryň, şeýle hem raýatlaryň öz maliýe serişdeleriniň hasabyna şertnamalaýyn esasyda amala aşyrylyp bilner.

8. Başlangyç hünär okuw mekdepleri esasy wezipesinden başga-da, Türkmenistanyň kanunçylygynda gadagan edilmedik hojalyk işleriniň islendik görnüşini amala aşyryp biler.

9. Ygtyýarnama alynmaga degişli işleriň ähli görnüşleri ygtyýarnama alnandan soňra amala aşyrylýar.

10. Daşary ýurt döwletleriniň Türkmenistanda hemişelik ýaşayan raýatlary we raýatlygy bolmadyk adamlar başlangyç hünär okuw mekdeplerine Edaranyň rugsat bermegi bilen okuwa kabul edilip bilner.

11. Başlangyç hünär okuw mekdebine okuwa girýän dalaşgärleriň resminamalaryny kabul etmegiň möhletleri, giriş synaglarynyň guralyşynyň, başlangyç hünär okuw mekdebine seçip almagyň we kabul etmegiň tertibi hem-de beýleki şertler Edara bilen ylalaşylyp, Türkmenistanyň Bilim ministrligi tarapyndan tassyklan tertibe ýa-da degişli düzgünnama laýyklykda kesgitlenýär.

12. Giriş synaglarynyň geçirilýän we başlangyç hünär okuw mekdeplerine kabul edilýän döwründe degişli Edara tarapyndan okuwa kabul etmek boýunça iş topary döredilýär.

13. Şu aşakdakylar giriş synaglaryndan üstünlikli geçen ýagdaýynda başlangyç hünär okuw mekdeplerine bäsleşiksiz kabul edilýär:

ýetim çagalar we ata-enesiniň (olaryň ornuny tutýan adamlaryň) howandarlygyndan galan çagalar;

maýyp çagalar, lukmançylyk-durmuş taýdan anyklaýyş edaralarynyň netijenasyna görä degişli bilim edaralarynda okamagyna garşylyk bildirilmeýän I we II topar maýyplar;

gulluk borçlaryny ýerine ýetirýän wagty wepat bolan harby we hukuk goraýjy edaralaryň işgärleriniň çagalary.

14. Şu aşakdakylar giriş synaglaryndan üstünlikli geçen ýagdaýynda başlangyç hünär okuw mekdeplerine kabul edilende artykmaçlyklardan peýdalanýarlar:

okuwa girýän ýylynda mekdep okuwçylarynyň dersler boýunça döwlet bäsleşiginiň ýeňijileri, umumybilim dersleri boýunça halkara bäsleşiklerine gatnaşan Türkmenistanyň ýygyny toparynyň agzalary;

taýýarlygyň bedenterbiýe we sporta degişli ugurlary (hünärleri) boýunça bilim edaralaryna okuwa girýän Türkmenistanyň çempionlary we halkara sport ýaryşlarynyň ýeňijileri;

taýýarlygyň döredijilik ugurlary (hünärleri) boýunça bilim edaralaryna okuwa girýän milli we halkara döredijilik bäsleşikleriniň ýeňijileri;

III topar maýyplar.

15. Giriş synaglaryndan üstünlikli geçen ýagdaýynda ýetim çagalar we atenesiniň (olaryň ornuny tutýan adamlaryň) howandarlygyndan galan çagalar garamagynda başlangyç hünär okuw mekdebi bolan Edaranyň serişdeleriniň hasabyna tölegsiz okadylýar.

16. Başlangyç hünär okuw mekdebinde hünär bilimi bermek işini guramak okuw meýilnamasyna, dersleriň (okuwlaryň, tapgyrlaryň) okuw maksatnamalaryna we okuw sapaklarynyň tertibine laýyklykda amala aşyrylýar.

17. Hünärler boýunça okuw meýilnamalary başlangyç hünär okuw mekdepleri tarapyndan işlenip taýýarlanýar, degişli Edara bilen ylalaşylýar hem-de Türkmenistanyň Bilim ministrligi tarapyndan tassyklanýar.

18. Başlangyç hünär okuw mekdebi hünär bilim maksatnamalary durmuşa geçirilen mahalynda dürli bilim tehnologiýalaryny, şol sanda okaýanlaryň we mugallymçylyk işgärleriň özara gatnaşyk saklamagynda uzak aralykly düzgünde maglumatlar-telekommunikasiýa ulgamlarynyň ulanylmagy bilen durmuşa geçirilýän uzak aralykly bilim tehnologiýalaryny we maglumatlar binýatларында bar bolan maglumatlaryň, maglumatlar tehnologiýalarynyň hem-de olary işlemek boýunça tehniki serişdeleriň, olaryň aragatnaşyk ugurlary arkaly berilmegi boýunça maglumatlar-telekommunikasiýa ulgamlarynyň jemlenilip ulanylmagyna esaslanýan elektron okuwy peýdalanýar.

19. Başlangyç hünär okuw mekdeplerinde okuwlaryň okatmagyň gündizki (önümçilikden aýrylmak şerti bilen) we gündizki-gaýybana (okuwyň iş wagtyndan başga wagtarda okalmagy bilen, önümçilikden aýrylmazlyk şertinde) görnüşlerinde amala aşyrylýar.

Hünärler, şol sanda okatmagyň görnüşleri boýunça hünärler Türkmenistanyň başlangyç hünär biliminiň hünärleriniň Döwlet klassifikatory bilen ýa-da Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan kesgitlenýär.

20. Başlangyç hünär okuw mekdebi Türkmenistanyň Bilim ministrligi tarapyndan işlenip düzülýän, okaýanlaryň aralyk we jemleýji synaglarynyň baha ulgamyny, görnüşlerini, tertibini we döwürleýinligini ulanýar.

21. Başlangyç hünär okuw mekdepleriniň okuw we önümçilik tejribeligi degişli kärhanalarda, edaralarda hem-de guramalarda geçirilýär.

22. Başlangyç hünär okuw mekdepleriniň maksatnamasy boýunça okuw ýyly iki ýarymýylyga bölünýär, olaryň hersi hasap-synag möwsümi bilen tamamlanýar. Bu maksatnama boýunça okuw ýyly 1-nji sentýabrdan başlanýar we degişli hünäriň okuw meýilnamasyna laýyklykda tamamlanýar.

Hünär taýýarlygy, işgärleriň hünär derejesini ýokarlandyrmak we gaýtadan taýýarlamak maksatnamalary boýunça okuwlar aýratynlykda ýa-da toparlaryň ýygnaşmagy bilen bagly ýylyň dowamynda dürli wagtlarda başlanyp bilner. Bu görnüşli gysga möhletli okuwlaryň hünärler boýunça okuw meýilnamalary ýylyň dowamynda Türkmenistanyň Bilim ministrligi tarapyndan tassyklanýar.

23. Başlangyç hünär biliminiň bilim maksatnamalaryny özleşdirmegiň kadalyk ölçeg möhleti ele alynýan hünäriň çylşyrymlylygyna baglylykda bir okuw ýylyndan bir ýarym okuw ýylyna çenli möhleti öz içine alýar. Okuwyň anyk möhleti Türkmenistanyň Bilim ministrligi tarapyndan tassyklanýan degişli hünäre taýýarlygyň okuw meýilnamasy bilen kesgitlenýär.

24. Hünär taýýarlygynyň we işgärleriň hünär derejesini ýokarlandyrmagyň we gaýtadan taýýarlamagyň dowamlylygy okuw sagatlarynyň möçberi we okuw sapaklarynyň geçirilişiniň tertibiniň döwürleýinligi (tertibi) bilen kesgitlenýär.

25. Hünär taýýarlygynyň maksatnamalary boýunça okuwlar okatmagyň gündizki, şeýle hem gündizki-gaýybana görnüşlerinde amala aşyrylýar.

26. Hünär taýýarlygynyň geçilenligi degişli resminama bilen kepillendirilýär we onuň eýesine iş beriji tarapyndan geçirilýän hünär derejesiniň synagy arkaly degişli hünär işini (işleri, işler toplumyny) ýerine ýetirmäge dalaş etmäge mümkinçilik berýär.

Okuw sapaklarynyň we arakesmeleriň dowamlylygy Türkmenistanyň Bilim ministrligi tarapyndan kesgitlenýär.

Okuw ýylynda talyplar üçin 14 gün gysky dynç alyş, eger okaýan hünäri 1,5 ýyl möhletli bolsa, goşmaça bir aý tomusky dynç alyş hem berilýär.

Dynç alşyň takyk wagty degişli okuw meýilnamasynda kesgitlenýär.

27. Başlangyç hünär okuw mekdeplerinde okatmagyň we terbiýelemegiň dilleri Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda kesgitlenýär.

Türkmen dili döwlet dili hökmünde okatmagyň we hünär öwretmegiň esasy dilidir.

Daşary ýurt dillerini öwrenmek hökmany ders hökmünde okuw meýilnamalaryna girizilýär.

28. Başlangyç hünär okuw mekdepleri işgärleri taýýarlamagyň hilini kämilleşdirmäge, mugallymlaryň ussatlygyny ýokarlandyrmaga, okuwy ylmy taýdan guramaga gönükdirilen okuw-usulyýet işlerini geçirýärler.

29. Başlangyç hünär okuw mekdepleri talyplarda milli taryhyň, medeniýetiň we döp-dessurlaryň esaslaryna ýugrulan düýpli ahlak ýörelgelerini hem-de umumy medeniýet we sagdyn durmuş endiklerini terbiýelemek boýunça zerur şertleri döredýärler.

30. Başlangyç hünär okuw mekdeplerinde terbiýeçilik işleri bu babatda göz önünde tutulan çäreleriň meýilnamasyna laýyklykda geçirilýär.

31. Bellenen tertipde başlangyç hünär okuw mekdepleriniň direktorynyň buýrugy bilen okuwa kabul edilen raýat talyp hasaplanýar. Talyba talyp şahadatnamasy we ýetişik depderçesi berilýär.

32. Raýat başlangyç hünär okuw mekdebine kabul edilen mahalynda başlangyç hünär okuw mekdebi ony we (ýa-da) onuň ata-enesini (olaryň ornuny tutýan adamlary) başlangyç hünär okuw mekdebiniň tertipnamasy, bilim işini alyp barmaga we degişli bilim barada döwlet nusgasyndaky resminamany bermäge hukuk berýän rugsat beriji resminamalar, bu hünär bilim edarasy tarapyndan durmuşa geçirilýän esasy bilim maksatnamalary we bilim işini guramagy kadalaşdyrýan beýleki resminamalar bilen tanyşdyrmaga borçludyr.

33. Talyp başlangyç hünär mekdebiniň bilim maksatnamasyna laýyklykda saýlan hünäri boýunça başlangyç hünär bilimini alýar.

Talybyň hukuklary we borçlary degişli hünär okuw mekdebiniň tertipnamasyna we degişli düzgünnama laýyklykda kesgitlenýär.

34. Başlangyç hünär okuw mekdeplerinde okaýanlar degişli başlangyç hünär okuw mekdebiniň umumy ýaşayyş jaýy bilen üpjün edilýär.

Hemişelik ýaşayan ýerinden ýazgydan çykmazdan, kyrk bäş senenama gününden köp möhlete başga ýere bilim edaralarynda okamak maksat bilen wagtlaýyn giden, bilim edaralarynda okaýan raýatlaryň bellige alynmagy olaryň bilim edarasyna kabul edilendigi barada degişli buýrugyň çykarylan senesinden 5 iş gününüň dowamynda şol edaralaryň ygtyýarly wekiliniň häkimlige ýüz tutmagy arkaly amala aşyrylýar. Talyplar okuw möhletiniň tamamlanýan wagtyna çenli bellige alynýarlar.

35. Başlangyç hünär okuw mekdeplerinde talyplaryň lukmançylyk hyzmatyny Aşgabat şäherinde Talyplar saglyk öýi we welaýatlarda ýerli saglygy goraýyş

edarylary üpjün edýärler. Hünär okuw mekdebi saglygy goraýyş işgärlerine olaryň işlemegi üçin degişli şertleri bolan jaýy bermäge borçludyr.

36. Başlangyç hünär okuw mekdebi okuw sapaklarynyň tertibi boýunça talyplaryň iýmitlenmegi üçin ýeterlik dowamlylykda arakesme wagtyny göz önünde tutmalydyr.

Başlangyç hünär okuw mekdebinde iýmitlenmegi guramak üçin şertleri döretmek şol mekdebiň özüniň üstüne ýüklenýär. Başlangyç hünär okuw mekdebinde talyplaryň iýmitlenmegi üçin jaý göz önünde tutulmalydyr.

37. Başlangyç hünär okuw mekdebinde okaýanlara zerur bolan okuw, zähmet we dynç alyş şertleriniň döredilmegi üçin degişli hünär okuw mekdebiniň wezipeli adamlary Türkmenistanyň kanunçylygyna we başlangyç hünär okuw mekdebiň tertipnamasyna laýyklykda jogapkärçilik çekýärler.

38. Talyplary okuwdan çykarmagyň, okuwa dikeltmegiň, okuwyny geçirmegiň we olara sebäpli (akademiki) rugsat bermegiň tertibi Türkmenistanyň Bilim ministrligi tarapyndan tassyklanan degişli düzgünnama laýyklykda kesgitlenýär.

39. Başlangyç hünär okuw mekdepleriniň bilim maksatnamalarynyň özleşdirilişiniň hili talyplaryň okuwa ýetişiginiň aralyk jemlemesini geçirmek, gysky we tomusky hasap-synaglary hem-de gutardyş hünär synaglaryny geçirmek ýoly bilen kesgitlenýär.

40. Başlangyç hünär biliminiň maksatnamalaryny durmuşa geçirýän başlangyç hünär okuw mekdepleri jemleýji gutardyş hünär synaglaryndan üstünlikli geçen uçurymlara degişli hünär bilimi alandyklaryny kepillendirýän we degişli başlangyç hünär okuw mekdebiniň ýolbaşçysynyň goly hem-de möhüri bilen tassyklanýan döwlet nusgasyndaky şu resminamalary berýärler:

1) Başlangyç hünär bilimi - başlangyç hünär bilimi hakyndaky diplomy;

2) Hünär taýýarlygy hakyndaky (razrýadyň ýa-da klasyň, hünär okuwynyň netijeleri boýunça derejäniň berilmegi) şahadatnamany.

41. Başlangyç hünär bilimi we hünär taýýarlygy hakyndaky resminamalarda görkezilen hünär biliminiň basgançagy we hünär derejesi olaryň eýelerine Türkmenistanyň çäginde hünäri boýunça işlemäge, şol sanda kanunçylykda bellenen tertipde bilimden edilýän hökmany hünär derejesiniň talaplary boýunça kesgitlenen wezipeleri eýelemäge hukuk berýär.

Jemleýji döwlet synaglaryna gatnaşmadyklar ýa-da jemleýji döwlet synaglarynda kanagatlanarsyz netijeleri alanlar bir ýyldan az bolmadyk möhletden soň jemleýji döwlet synaglaryny gaýtadan tabşyrmaga haklydyrlar.

42. Başlangyç hünär okuw mekdeplerinde jemleýji döwlet synaglaryny kabul etmek baradaky düzgünnama Türkmenistanyň Bilim ministrliği tarapyndan tassyklanýar.

43. Başlangyç hünär bilimi we hünär taýýarlygy hakynda resminamalaryň berilmegi üçin töleg alynmaýar.

44. Bilim hakyndaky resminamalar Türkmenistanyň döwlet dilinde resmileşdirilýär.

Türkmenistanyň Bilim ministrliği tarapyndan bellän tertipde bilimi hakyndaky resminamalar daşary ýurt dilinde hem resmileşdirilip bilner.

Başlangyç hünär bilimini almak onuň eýesine degişli hünär işini amala aşyrmaga, şeýle hem Türkmenistanyň orta hünär we ýokary hünär bilimi edaralarynda okuwyny dowam etmäge mümkinçilik berýär.

45. Başlangyç hünär okuw mekdepleriniň mugallymlary we okuw-önümçilik ussalary üçin bellenen tertipde hepdelik iş ýüki kesgitlenýär.

46. Başlangyç hünär okuw mekdeplerinde mugallym we okuw-önümçilik ussalary bolup işlemäge ýeterlik tejribesi bolan, degişli mugallymçylyk ýa-da hünär bilimli raýatlaryň hukugy bardyr.

47. Başlangyç hünär okuw mekdepleriniň mugallymçylyk işgärleri her ýylda bir gezek, okuw ýyly başlanmazýndan öň, iş berijiniň serişdeleriniň hasabyna geçirilýän döwürleýin tölegsiz lukmançylyk barlaglaryndan geçmäge borçludyr.

48. Başlangyç hünär okuw mekdepleri bilen işgäriň arasyndaky zähmet gatnaşyklary Türkmenistanyň zähmet kanunçylygy esasynda düzgünleşdirilýär.

49. Başlangyç hünär okuw mekdepleriniň işi özi garamagynda bolan Edaranyň dolandyrmagynda amala aşyrylýar.

50. Başlangyç hünär okuw mekdeplerini dolandyrmak Türkmenistanyň kanunçylygy esasynda şu Düzgünnama we öz tertipnamasyna laýyklykda ýeke-täk ýolbaşçylyk we kärdeşler maslahaty ýörelgeleri boýunça amala aşyrylýar.

51. Ýeke-täk ýolbaşçylygy direktor, köpçülikleýin dolandyryşy bolsa, kärdeşler maslahaty amala aşyrýar.

Başlangyç hünär okuw mekdebiniň kärdeşler maslahaty usulynda dolandyrylmagynyň howandarlar geňeşi, mugallymlar, usulyýet (okuw-usulyýet, ylmy-usulyýet) geňeşleri we beýleki görnüşleri bolup biler, olaryň işiniň guralyş düzgünleri, şol sanda olaryň saýlaw tertibi şu Düzgünnama we hünär okuw mekdebiniň tertipnamasy bilen kesgitlenýär.

52. Başlangyç hünär okuw mekdepleriniň direktorlary garamagynda bu okuw mekdebi bolan Edaranyň ýolbaşçysy tarapyndan wezipä bellänýär we wezipeden boşadylýar. Direktor okuw işiniň hili, ýaşlaryň döwlet Garaşsyzlygymyza

we Bitaraplyk ýörelgelerimize hem-de halkymyza, Watanymyza we Türkmenistanyň Prezidentine çuňňur hormat goýmak hem-de wepalylyk ruhunda terbiýelenmegi üçin jogapkärçilik çekýär.

53. Başlangyç hünär okuw mekdebiniň düzümindäki bölümleriň ýolbaşçylary degişli bolan Edara bilen ylalaşylyp, direktor tarapyndan wezipäbellenýär we wezipeden boşadylýar.

54. Başlangyç hünär okuw mekdepleriniň işi ol mekdebi garamagynda saklaýan Edaranyň serişdeleriniň, talyplardan alynýan tölegleriň, şeýle hem Döwlet býujetinden goýberilýän serişdeleriň hasabyna maliýeleşdirilýär.

55. Başlangyç hünär okuw mekdepleriniň Türkmenistanyň kanunçylygy tarapyndan kesgitlenen tertipde goşmaça tölegli bilim hyzmatlarynyň we öz tertipnamasynda göz önünde tutulan beýleki hyzmatlaryň hasabyna, esasy bilim maksatnamalary boýunça tölegli esasyda goşmaça kabul edilmeginiň, şeýle hem Türkmenistanyň we daşary ýurt döwletleriniň şahsy we edara görnüşli taraplarynyň meýletin haýyr-sahawatlarynyň hasabyna goşmaça maliýe serişdelerini çekmäge hukugy bardyr.

Şol bir wagtyň özünde başlangyç hünär okuw mekdebiniň goşmaça serişdeleri çekmegi esaslandyryjynyň hasabyna maliýeleşdirmegiň kadalyk ölçegleriniň we (ýa-da) üýtgeşsiz möçberiniň peseldilmegini aňlatmaýar.

56. Başlangyç hünär okuw mekdepleri býujetden daşary serişdeleriň çäklerinde mätäçlik çekýän talyplara özbaşdak maddy kömek berip biler.

57. Başlangyç hünär okuw mekdebi özüniň maliýe-hojalyk işini özbaşdak amala aşyrýar, onuň özbaşdak balansy we aýratyn hasaby bar.

58. Başlangyç hünär okuw mekdepleriniň maddy binýady ýerden, binalardan, desgalardan, enjamlardan, ulag serişdelerinden, okatmak, terbiýelemek we bilim ulgamynyň beýleki meselelerini çözmek üçin ulanylýan sarp ediş, ýaşayyş-durmuş, medeni we beýleki maksatly emläklerden ybaratdyr.

Başlangyç hünär okuw mekdebiniň maddy binýady eýeçiliginiň görnüşine baglylykda onuň eýeçiligine degişli ýa-da oňa hojalygy doly ýörediş, ýa-da derhal dolandyryş hukugy esasynda berkidilen, kärende ýa-da beýleki şertlerde ulanylýan hökmünde bolup biler.

59. Başlangyç hünär okuw mekdebi emläk eýesiniň önünde emlägiň abatlygy we netijeli peýdalanylyşy üçin jogapkärçilik çekýär.

60. Başlangyç hünär okuw mekdebiniň eýeçiligine berlen emlägiň alynmagy we (ýa-da) aýrylmagy diňe Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda amala aşyrylýar.

61. Başlangyç hünär okuw mekdebiniň derhal dolandyryşyndaky ýa-da garamagyndaky beýleki okuw, önümçilik, ýaşaýyş-durmuş, medeni maksatly binalary, önümçilik we ýaşaýyş-durmuş üpjünçilik guramalarynyň desgalary, şol sanda ýaşaýyş jaýlary we umumy ýaşaýyş jaýlary, şeýle hem lukmançylyk bilim edaralarynyň kliniki binýatlary hususylaşdyrylmaga (döwlet eýeçiliginden aýrylmaga) degişli dälendir.

62. Başlangyç hünär okuw mekdebini esaslandyryjylar öz ygtyýarlyklaryna laýyklykda bilimiň derejesine we hiline bildirilýän talaplaryň artmagyny göz önünde tutup, olaryň maddy binýadynyň täzelenmegini we ösüşini, okatmagyň we terbiýelemegiň ýaşaýyş-durmuş şertlerini üpjün edýärler.

63. Başlangyç hünär okuw mekdepleriniň rugsat edilen işleriň görnüşlerinden alan emläkleri onuň öz ygtyýarlygyna degişlidir.

64. Başlangyç hünär okuw mekdebine berkidilen döwlet emlägi Türkmenistanyň kanunçylygynda bellenen tertipde we şertlerde kärendä berlip bilner.

Kärende tölegi hökmünde alnan serişdeler başlangyç hünär okuw mekdebiniň hünär bilim işini üpjün etmek we ösdürmek üçin ulanylýar.

65. Başlangyç hünär okuw mekdebiniň maddy binýadynyň kemelmegine ýa-da onuň ýagdaýynyň ýaramazlaşmagyna getirýän bilkastlaýyn hereketler Türkmenistanyň kanunçylygy tarapyndan bellenen jogapkärçilige eltýär.

66. Başlangyç hünär okuw mekdepleri býujet serişdelerini we beýleki maliýeleşdiriş çeşmelerinden gelen serişdeleri sarp etmegi Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda amala aşyrýarlar.

67. Başlangyç hünär okuw mekdebiniň tölegli işinden gelýän girdeji olar tarapyndan tertipnamasynda görkezilen maksatlara laýyklykda peýdalanylýar.

Tölegli bilim hyzmatlary Türkmenistanyň Döwlet býujetiniň serişdeleriniň hasabyna maliýeleşdirilýän bilim işiniň deregine ýerine ýetirilmeýär. Garşylyklaýyn ýagdaýda şeýle iş arkaly gazanylan serişdeler Türkmenistanyň Döwlet býujetiniň hasabyna geçirilýär.

68. Başlangyç hünär okuw mekdepleriniň degişli ygtyýarnamasy bolan ýagdaýynda ilata, kärhanalara, edaralara we guramalara gaýry tölegli bilim hyzmatlaryny etmäge hukugy bardyr.

Alynýan girdeji hünär bilim işiniň çykdaýjalarynyň öwezini dolmak (şol sanda zähmet haklary üçin), hünär bilim işini ösdürmek we kämilleşdirmek üçin harç edilýän bolsa, şeýle başlangyç hünär okuw mekdebiniň tölegli bilim işi telekeçilik diýlip hasap edilmeýär.

69. Başlangyç hünär okuw mekdebiniň Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda telekeçilik ýa-da başga görnüşli girdeji getirýän iş bilen meşgullanmaga hukugy bardyr.

70. Başlangyç hünär okuw mekdebinde başlangyç hünär biliminiň we hünär taýýarlygynyň maksatnamalary boýunça okuwa giren raýatlara, Türkmenistanda bilim üçin karzlar arkaly döwlet goldawy berilýär.

71. Türkmenistanyň kanunçylygyna we başlangyç hünär okuw mekdebiniň tertipnamasyna ters gelmeýän şertnamalary baglaşmak we borçnamalary kesgitlemek bilen baglanyşykly meseleleri başlangyç hünär okuw mekdebi özbaşdak çözüär.

72. Başlangyç hünär okuw mekdebi statistik we buhgalteriýa hasabatyny bellenen tertipde alyp barýar.

73. Başlangyç hünär okuw mekdepleriniň üstüne ýüklenen wezipelere we işlere laýyklykda, olaryň kazyýetlerde talapçy we jogapçy bolup çykyş etmäge hukuklary bardyr.

74. Başlangyç hünär okuw mekdepleriniň Türkmenistanyň kanunçylygyna we Türkmenistanyň halkara şertnamalaryna laýyklykda, başlangyç hünär, mugallymçylyk we beýleki bilim işleri boýunça halkara hyzmatdaşlygyny alyp barmaga hukugy bardyr.

75. Başlangyç hünär okuw mekdebini döretmek we ýatyrmak Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň Başlygynyň degişli Orunbasarlary bilen ylalaşylyp, degişli Edara tarapyndan amala aşyrylýar.

76. Başlangyç hünär okuw mekdebiniň gurluş birlikleriniň döredilmegi we ýatyrylmagy Türkmenistanyň kanunçylygynda bellenen tertipde amala aşyrylýar.

77. Başlangyç hünär okuw mekdebi edara görnüşli tarap bolup, onuň Türkmenistanyň Döwlet tugrasy şekillendirilen we öz ady ýazylan möhri bardyr.

Türkmenistanyň Prezidentiniň
2014-nji ýylyň 20-nji martynda
çykaran 13552-nji karary bilen
tassyklandy

Döwlet orta hünär bilimi edaralary hakynda DÜZGÜNNAMA

(Türkmenistanyň Prezidentiniň 13.10.2017 ý. çykaran № 398 karary esasynda
girizilen goşmaçalar bilen)

1. Şu Düzgünnama döwlet orta hünär bilimi edaralarynyň (mundan beýläk - orta hünär okuw mekdepleri) guralyşynyň we işiniň tertibini düzgünleşdirýär.

2. Orta hünär okuw mekdepleri öz işinde Türkmenistanyň Konstitusiýasyny, «Bilim hakyndaky» Türkmenistanyň Kanunyny, Türkmenistanyň beýleki kanunlaryny, Türkmenistanyň Prezidentiniň namalaryny, Türkmenistanyň Mejlisiniň kararlaryny, Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň çözümlerini, beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalaryny, Türkmenistanyň halkara şertnamalaryny, şu Düzgünnamany we öz tertipnamasyny goldanýar.

Orta hünär okuw mekdepleriniň tertipnamalary şu Düzgünnama esasynda düzülýär.

3. Orta hünär okuw mekdepleriniň esasy wezipeleri:

Türkmenistanyň bilim ulgamynda döwlet syýasatyny durmuşa geçirmegi iş ýüzünde üpjün etmek;

şahsyýetiň hünär bilimini almak we çuňlaşdyrmak islegini kanagatlandyrmak;

Türkmenistanyň ykdysadyýetiniň degişli pudaklary üçin orta hünär bilimli hünärmenleri taýýarlamak (degişli ygtyýarnamasy bolan ýagdaýynda başlangyç hünär biliminiň bilim maksatnamalaryny hem amala aşyryp biler);

jemgyýetiň ruhy-ahlak, medeni we ylmy gymmatlyklaryny toplamak, goramak hem-de baýlaşdyrmak;

talyplarda milli taryh, medeniýet, döp-dessurlar hem-de ileri tutulýan umumyadamzat gymmatlyklary bilen özara berk baglanyşykly ýokary medeniýeti, şeýle hem döwlet Garaşsyzlygynyň we Bitaraplygynyň ýörelgelerine, türkmen halkyna, Watana hem-de Türkmenistanyň Prezidentine çuňňur wepalylygy terbiýelemek;

degişli ministrliler, pudak edaralary, welaýatlaryň, etraplaryň we şäherleriň häkimlikleri bilen bilelikde, zehinli hem-de ýokary derejede ukyply ýaşlary orta hünär okuw mekdepleri bilen ýakyndan tanyşdyrmak üçin orta mekdepleriň okuwçylarynyň we işleýän ýaşlaryň arasynda hünäre ugrukdyryş işlerini geçirmek;

talyplaryň orta hünär okuw mekdeplerinde okadylýan döwründe amaly işe taýýarlygyny üpjün etmek we orta hünär okuw mekdepleriniň Döwlet býujetiniň serişdeleriniň hasabyna okadylan uçurymlaryny işe ýerleşdirmek;

ýurdumyzyň durmuş-ykdysady ösüşiniň ileri tutulýan ugurlaryna laýyklykda okuw meýilnamalaryny we maksatnamalaryny hil taýdan kämilleşdirmek baradaky teklipleri işläp taýýarlamak;

ýaşlary terbiýelemegiň milli maksatnamalaryny durmuşa geçirmek, sport, medeni çäreleri we talyplary okatmagyň, olaryň dynç almagynyň, ýaşayşynyň şertlerini gowulandyrmaga gönükdirilen beýleki çäreleri geçirmek;

okuwlary ýokary hilli guramagyň we okatmagyň öndebaryjy usullaryny we serişdelerini ulanmak, mugallymlaryň hünär derejesini ýokarlandyrmak bolup durýar.

4. Orta hünär okuw mekdepleriniň işiniň esasy ýörelgeleri:

öz ukyplaryny we zehinini doly ulanyp bilmeginde her bir adamyň hukuklarynyň deňligini üpjün etmek;

orta hünär okuw mekdeplerinde berilýän bilimiň gumanitar häsiýetde bolmagyny, umumyadamzat gymmatlyklarynyň, adamyň saglygynyň, şahsyýetiň erkin ösmeginiň ileri tutulmagyny üpjün etmek;

orta hünär okuw mekdeplerinde berilýän bilimiň Türkmenistanyň halkynyň milli taryhy, medeniýeti we döwlet-dessurlary bilen sazlaşykly arabaglanýşygyny saklamak;

talyplarda watansöýüjilik, zähmeti söýmek, adam hukuklaryna we azatlyklaryna sarpa goýmak, maşgala, Watana, daşky gurşawa söýgi duýgularyny terbiýelemek;

orta hünär okuw mekdeplerinde berilýän bilimi Türkmenistanyň her bir raýaty üçin elýeterli etmek;

orta hünär okuw mekdeplerinde berilýän bilimiň ylym we önümçilik bilen utgaşmagyny hem-de onuň beýleki ýurtlaryň bilim ulgamlary bilen özara baglanýşygyny gazanmak;

orta hünär okuw mekdepleriniň dünýewi häsiýetlilikini we onuň dini guramalardan aýry bolmagyny üpjün etmek bolup durýar.

5. Orta hünär bilimi dürli görnüşli (orta hünär mekdebi, kollež we beýlekiler) orta hünär bilimi edaralarynda we degişli ygtyýarnamalary bar bolan ýokary hünär bilimi edaralarynda alnyp bilner.

6. Hünärler, şol sanda okatmagyň görnüşleri boýunça hünärler Türkmenistanyň orta hünär biliminiň hünärleriniň Döwlet klassifikatory bilen ýa-da Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan kesgitlenýär.

7. Türkmenistanyň raýatларыnyň orta hünär biliminiň maksatnamalary boýunça okadylmagy umumy orta bilimden pes bolmadyk binýatda amala aşyrylýar.

8. Orta hünär okuw mekdepleriniň şahsy we (ýa-da) edara görnüşli taraplar bilen şertnamalar baglaşmak arkaly olara okuwyň bahasyny töletmek şerti bilen şu aşakdaky ýagdaýlarda okatmagy amala aşyrmaga hukugy bardyr:

1) Türkmenistanyň Döwlet býujetiniň serişdeleriniň hasabyna maliýeleşdirilýän degişli hünär biliminiň maksatnamalary boýunça talyplary kabul etmegiň meýilnama görkezijilerinden daşary;

2) okatmagyň gündizki-gaýybana ýa-da gaýybana görnüşine okuwa girilende;

3) orta hünär bilimi boýunça ikinji bilimi almak üçin okuwa girilende.

9. Türkmenistanda hemişelik ýaşayan daşary ýurt raýatларыnyň we raýatlygy bolmadyk adamlaryň orta hünär okuw mekdeplerinde bilim almagy «Bilim hakyndaky» Türkmenistanyň Kanunyna, Türkmenistanyň beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalaryna we halkara şertnamalaryna laýyklykda amala aşyrylýar.

10. Orta hünär okuw mekdeplerine okuwa kabul etmegiň möhleti, giriş synaglarynyň geçiriljek ýerleri, şeýle hem orta hünär okuw mekdeplerine kabul etmegiň meýilnamasy Türkmenistany durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň döwlet maksatnamalaryna, ykdysadyýetiň pudakларыnyň orta hünär bilimli işgärlere bolan isleglerine laýyklykda kesgitlenýär hem-de Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan tassyklanýar.

11. Giriş synaglarynyň geçirilýän we orta hünär okuw mekdeplerine kabul edilýän döwründe Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan tassyklanýan okuwa kabul etmek boýunça Döwlet toparы döredilýär.

12. Orta hünär okuw mekdeplerine okuwa girýän dalaşgärleriň resminamalaryny kabul etmegiň möhletleri, giriş synaglarynyň guralyşynyň, orta hünär okuw mekdebine seçip almagyň we kabul etmegiň tertibi hem-de beýleki şertler okuwa kabul etmek boýunça Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň Başlygynyň degişli Orunbasary tarapyndan tassyklanan tertibe laýyklykda kesgitlenýär.

13. Okuwa kabul edilýän döwürde arza-şikayatlara seredýän topar döredilýär. Toparyň düzümi, ygtyýarlylygy we işi okuwa kabul etmek boýunça Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň Başlygynyň degişli Orunbasary tarapyndan tassyklanan tertibe laýyklykda kesgitlenýär.

14. Okuwa girýänlerden belli bir döredijilik ukyplarynyň, beden we (ýa-da) ruhy häsiýetleriň bolmagyny talap edýän hünärler we (ýa-da) taýýarlygyň ugurlary boýunça okatmak üçin orta hünär okuw mekdepleriniň, olaryň netijeleri, bäsleşik geçirilende umumybilim derslerinden geçirilýän giriş synaglarynyň netijeleri bilen bir hatarda, göz önünde tutulýan goşmaça döredijilik we (ýa-da) hünär häsiýetli synaglary geçirmäge hukugy bardyr.

Girişde goşmaça döredijilik we (ýa-da) hünär häsiýetli synaglar gecirilip bilinjek hünärmenleri taýýarlamagyň ugurlarynyň (hünärleriniň) sanawy Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan kesgitlenýär.

Okuwy raýatlaryň döwlet gullugyna girmegi we döwlet syrlary bar bolan maglumatlara ygtyýarynyň bolmagy bilen baglanyşykly orta hünär okuw mekdepleriniň goşmaça synaglarynyň we olara kabul etmegiň şertleriniň sanawy Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan bellenýär.

15. Şu aşakdakylar giriş synaglaryndan üstünlikli geçen ýagdaýynda orta hünär okuw mekdeplerine bäsleşiksiz Kabul edilýär:

ýetim çagalar we ata-enesiniň (olaryň ornuny tutýan adamlaryň) howandarlygyndan galan çagalar;

maýyp çagalar, lukmançylyk-durmuş taýdan anyklaýyş edaralarynyň netijenamasyna görä degişli bilim edaralarynda okamagyna garşylyk bildirilmeýän I we II topar maýyplar;

gulluk borçlaryny ýerine ýetirýän wagty wepat bolan harby we hukuk goraýjy edaralaryň işgärleriniň çagalary.

16. Şu aşakdakylar giriş synaglaryndan üstünlikli geçen ýagdaýynda orta hünär okuw mekdeplerine kabul edilende artykmaçlyklardan peýdalanýarlar:

okuwa girýän ýylynda mekdep okuwçylarynyň dersler boýunça döwlet bäsleşiginiň ýeňijileri, umumybilim dersleri boýunça halkara bäsleşiklerine gatnaşan Türkmenistanyň ýygynydy toparynyň agzalary;

taýýarlygyň bedenterbiýä we sporta degişli ugurlary (hünärleri) boýunça bilim edaralaryna okuwa girýän

Türkmenistanyň çempionlary we halkara sport ýaryşlarynyň ýeňijileri;

taýýarlygyň döredijilik ugurlary (hünärleri) boýunça bilim edaralaryna girýän milli we halkara döredijilik bäsleşikleriniň ýeňijileri;

III topar maýyplar.

17. Orta hünär okuw mekdebinde bilim bermek işini guramak okuw meýilnamasyna, dersleriň (okuwlaryň, tapgyrlaryň) okuw maksatnamalaryna we sapaklaryň tertibine laýyklykda amala aşyrylýar.

18. Hünärler boýunça okuw meýilnamalary özleriniň degişli bolan ministrlikleriniň we pudak edaralarynyň ýolbaşçylygynda orta hünär okuw mekdepleri tarapyndan işlenip taýýarlanýar we Türkmenistanyň Bilim ministrligi bilen ylalaşylyp, Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň Başlygynyň degişli Orunbasarlary tarapyndan tassyklanýar.

19. Orta hünär okuw mekdebi bilim maksatnamalary durmuşa geçirilen mahalynda dürli bilim tehnologiýalaryny, şol sanda okaýanlaryň we mugallymçylyk işgärleriň özara gatnaşyk saklamagynda uzak aralykly düzgünde maglumatlar-telekommunikasiýa ulgamlarynyň ulanylmagy bilen durmuşa geçirilýän uzak aralykly bilim tehnologiýalaryny we maglumatlar binýatlarynda

bar bolan maglumatlaryň, maglumatlar tehnologiýalarynyň hem-de olary işlemek boýunça tehniki serişdeleriň, olaryň aragatnaşyk ugurlary arkaly berilmegi boýunça maglumatlar-telekommunikasiýa ulgamlarynyň jemlenilip ulanylmagyna esaslanýan elektron okuwy peýdalanýar.

20. Orta hünär okuw mekdeplerinde bilim almagyň gündizki (önümçilikden aýrylmak şerti bilen), gündizki-gaýybana (okuwyň iş wagtyndan başga wagtlarda okalmagy bilen, önümçilikden aýrylmazlyk şertinde) we gaýybana (önümçilikden aýrylmazlyk şerti bilen) ýaly görnüşleri ulanylýar.

Okatmagyň gündizki-gaýybana we gaýybana görnüşleri göz önünde tutulmaýan kärleriň, taýýarlygyň ugurlarynyň we hünärleriň sanawlary Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan bellenýär.

21. Orta hünär okuw mekdeplerinde okatmagyň gündizki-gaýybana we gaýybana görnüşlerine talyplyga kabul etmek we hünärmenleri taýýarlamak raýatyň bilim edarasyndaky saýlan hünärine degişli bolan iş ýerinde ýa-da wezipede iki ýyldan az bolmadyk möhletde iş tejribesiniň bolmak şerti bilen we onuň iş berijişiniň hödürnamasy boýunça amala aşyrylýar.

22. Orta hünär okuw mekdebi Türkmenistanyň Bilim ministrligi tarapyndan işlenip düzülýän okaýanlaryň aralyk we jemleýji synaglarynyň baha ulgamyny, görnüşlerini, tertibini we döwürleýinligini ulanýar.

23. Orta hünär okuw mekdepleriniň okuw we önümçilik tejribeligi degişli kärhanalarda, edaralarda hem-de guramalarda geçirilýär.

24. Orta hünär okuw mekdebinde okuw ýyly iki ýarymýylyga bölünýär, olaryň hersi hasap-synag möwsümi bilen tamamlanýar. Orta hünär okuw mekdebinde okuw ýyly 1-nji sentýabrdan başlanýar we degişli hünäriň okuw meýilnamasyna laýyklykda tamamlanýar.

Orta hünär biliminiň bilim maksatnamalaryny özleşdirmegiň kadalyk ölçeg möhleti öwrenilýän hünäre we okatmagyň görnüşlerine baglylykda iki okuw ýylyndan dört okuw ýylyna çenli möhleti öz içine alýar. Okuwyň anyk möhleti degişli hünärleriň Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan tassyklanýan okuw meýilnamalary bilen kesgitlenýär.

Okuw sapaklarynyň we arakesmeleriň takyk dowamlylygy Türkmenistanyň Bilim ministrligi tarapyndan kesgitlenýär.

Okuw ýylynda talyplar üçin 2 gezek, jemi 40 günden az bolmadyk dowamlylykda dynç alyş berilýär. Dynç alşyň takyk möhleti we dowamlylygy, hünär taýýarlygynyň degişli ugrunyň aýratynlygyna baglylykda okuw meýilnamasyna görä kesgitlenýär.

25. Türkmen dili döwlet dili hökmünde, orta hünär okuw mekdeplerinde okatmagyň we terbiýelemegiň esasy dilidir.

Daşary ýurt dillerini öwrenmek hünär biliminiň maksatnamalaryna hökmany ders hökmünde girizilýär.

26. Türkmenistanyň çäginde işleýän daşary ýurt döwletleriniň orta hünär okuw mekdeplerinde ýa-da olar bilen bilelikdäki bilim edaralarynda «Bilim hakyndaky» Türkmenistanyň Kanunyna, Türkmenistanyň beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalaryna we halkara şertnamalaryna laýyklykda degişli daşary ýurt dili (dilleri) okatmagyň esasy dili bolup durýar.

Şunuň ýaly bilim edaralarynda Türkmenistanyň döwlet dili bilim maksatnamasynyň milli böleginiň düzümine girýän dersleri okatmak üçin ulanylýar.

27. Orta hünär okuw mekdepleri jemleýji döwlet synaglaryndan üstünlikli geçen uçurymlara degişli bilimi alandyklaryny kepillendirýän we möhür bilen tassyklanýan döwlet nusgasyndaky resminamalary berýär.

28. Bilimiň belli bir basgançagyňy tamamlap bilmediklere, jemleýji döwlet synaglaryny geçmediklere ýa-da jemleýji döwlet synaglarynda kanagatlanarsyz netijeleri alanlara bilim edarasynada okandygy barada Türkmenistanyň Bilim ministrliگی tarapyndan bellenen nusgadaky kepillnama berilýär.

Jemleýji döwlet synaglaryna gatnaşmadyklar ýa-da jemleýji döwlet synaglarynda kanagatlanarsyz netijeleri alanlar bir ýyldan az bolmadyk möhletden soň jemleýji döwlet synaglaryny gaýtadan tabşyrmaga haklydyrlar.

29. Orta hünär bilimini almak onuň eýesine degişli hünär işini amala aşyrmaga, şeýle hem Türkmenistanyň ýokary hünär bilimi edaralarynda okuwyny dowam etdirmäge mümkinçilik berýär.

30. Bilimi hakynda we (ýa-da) hünär hakynda resminamalaryň berilmegi üçin töleg alynmaýar.

31. Bilim hakyndaky resminamalar Türkmenistanyň döwlet dilinde resmileşdirilýär.

Türkmenistanyň Bilim ministrliگی tarapyndan bellenyän tertipde bilim hakyndaky resminamalar daşary ýurt dilinde hem resmileşdirilip bilner.

32. Bilim hakyndaky resminamalaryň döwlet nusgalarynyň görnüşleri Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan tassyklanýar.

33. Orta hünär okuw mekdepleri hünärmenleri taýýarlamagyň hilini kämilleşdirmäge, mugallymlaryň ussatlygyny ýokarlandyrmaga, okuwy ylmy-usuly taýdan guramaga gönükdirilen işleri geçirýär.

34. Orta hünär okuw mekdepleri talyplarda milli taryhyň, medeniýetiň we döp-dessurlaryň esaslaryna ýugrulan düýpli ahlak ýörelgeleri hem-de umumy medeniýeti, şeýle hem sagdyn durmuş endiklerini terbiýelemek boýunça zerur şertleri döredýär.

35. Orta hünär okuw mekdeplerinde terbiýeçilik işleri bu babatda göz önünde tutulan çäreleriň meýilnamasyna laýyklykda geçirilýär.

36. Bellenen tertipde orta hünär okuw mekdebiniň direktorynyň buýrugy bilen okuwa kabul edilen raýat talyp hasaplanýar. Talyba talyp şahadatnamasy we hasap-synag depderçesi berilýär.

37. Raýat orta hünär okuw mekdebine kabul edilen mahalynda bilim edarasy ony we (ýa-da) onuň ata-enesini (olaryň ornuny tutýan adamlary) bilim edarasynyň tertipnamasy, bilim işini alyp barmaga we degişli bilim barada döwlet nusgasyndaky resminamany bermäge hukuk berýän rugsat beriji resminamalar, bu bilim edarasy tarapyndan durmuşa geçirilýän esasy bilim maksatnamalary we bilim işini guramagy kadalaşdyrýan beýleki resminamalar bilen tanyşdyrmaga borçludur.

38. Talyp orta hünär okuw mekdebiniň bilim maksatnamasyna laýyklykda saýlan käre (hünäri) boýunça orta hünär bilimini alýar.

Talybyň hukuklary we borçlary orta hünär okuw mekdebiniň tertipnamasyna laýyklykda kesgitlenýär.

39. Orta hünär okuw mekdeplerinde okaýanlar umumy ýaşayyş jaýlarynda ýaşayyş ýeri bilen üpjün edilýärler, şeýle hem olara durmuş taýdan goldawyň beýleki çäreleri hem ulanylýar, Döwlet býujetiniň serişdeleriniň hasabyna okaýanlar bolsa Türkmenistanyň kanunçylygynda bellenen tertipde talyp haklary bilen hem üpjün edilýär.

Hemişelik ýaşayan ýerinden ýazgydan çykmazdan, kyrk bäş senenama gününden köp möhlete başga ýere bilim edaralarynda okamak maksat bilen wagtlaýyn giden, bilim edaralarynda okaýan raýatlaryň bellige alynmagy olaryň bilim edarasyna kabul edilendigi barada degişli buýrugyň çykarylan senesinden 5 iş gününüň dowamynda şol edaralaryň ygtyýarly wekiliniň häkimlige ýüz tutmagy arkaly amala aşyrylýar. Talyplar okuw möhletiniň tamamlanýan wagtyna çenli bellige alynýarlar.

40. Talyplary okuwdan çykarmagyň, okuwa dikeltmegiň, okuwyny geçirmegiň we olara sebäpli (akademiki) rugsat bermegiň tertibi Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň Başlygynyň degişli Orunbasary tarapyndan tassyklanan düzgünnama bilen kesgitlenýär.

Orta hünär okuw mekdebinde bilim maksatnamalarynyň özleşdiriliş hili okaýanlaryň okuwa ýetişiginiň aralyk jemlemesini geçirmek, gysky we tomusky

hasap-synaglaryny hem-de gutardyş döwlet synaglaryny almak ýoly bilen kesgitlenýär.

41. Orta hünär okuw mekdepleri Döwlet býujetiniň serişdeleriniň hasabyna okadylan uçurymlary degişli ugry boýunça işe ýerleşdirýär.

42. Orta hünär biliminiň maksatnamalaryny durmuşa geçirmek üçin, mugallymçylyk işgärleriniň hünäriniň aşakdaky in pes derejeleri bellenýär:

hünärler boýunça ders mugallymy - mugallymçylyk ugurly ýokary okuw mekdebinde (fakultetinde) goşmaça mugallymçylyk taýýarlygy okuwyny geçmek we diplomynda görkezilen hünäri (taýýarlygyň ugry) boýunça azyndan üç ýyl iş tejribesiniň bolmak şerti bilen, degişli hünär boýunça hünärmeniň diplomy ýa-da taýýarlygyň degişli ugry boýunça bakalawryň diplomy.

43. Orta hünär okuw mekdepleriniň mugallymlary üçin bellenen tertipde ýyllyk iş ýüki kesgitlenýär.

44. Orta hünär okuw mekdepleri bilen işgärleriň arasyndaky zähmet gatnaşyklary Türkmenistanyň zähmet kanunçylygy esasynda düzgünleşdirilýär.

45. Orta hünär okuw mekdepleri öz işlerini degişli bolan ministrliğin, pudak edarasynyň dolandyrmagynda amala aşyrýar.

46. Orta hünär okuw mekdeplerini dolandyrmak ýeke-täk ýolbaşçylyk we köpçülikleýin dolandyryş ýörelgeleri boýunça amala aşyrylýar.

Ýeke-täk ýolbaşçylyk direktor, köpçülikleýin dolandyryşy bolsa, mugallymçylyk geňeşi amala aşyrýar. Mugallymçylyk geňeşiň işini guramagyň düzgünleri, şol sanda saýlaw tertibi orta hünär okuw mekdepleriniň tertipnamasy bilen kesgitlenýär.

47. Orta hünär okuw mekdepleriniň direktorlary garamagynda okuw mekdebi bolan ministrliğin we pudak edarasynyň ýolbaşçysy tarapyndan wezipä bellenýär we wezipeden boşadylýar. Direktor talyplaryň taýýarlanyşyna, ýaşlaryň döwlet Garaşsyzlygymyza we Bitaraplyk ýörelgelerimize hem-de halkymyza, Watanymyza we Türkmenistanyň Prezidentine wepalylyk ruhunda terbiýelenmegi üçin jogapkärçilik çekýär.

48. Orta hünär okuw mekdepleriniň düzümindäki bölümleriň ýolbaşçylary degişli bolan ministrlik, pudak edarasy bilen ylalaşylyp, direktor tarapyndan wezipä bellenýär we wezipeden boşadylýar.

49. Orta hünär okuw mekdebiniň işi Döwlet býujetinden goýberilýän serişdeleriň, şeýle hem degişli orta hünär okuw mekdebini garamagynda saklaýan ministrlikleriň we pudak edaralarynyň serişdeleriniň hasabyna maliýeleşdirilýär.

Orta hünär okuw mekdepleriniň Türkmenistanyň kanunçylygy tarapyndan kesgitlenen tertipde goşmaça tölegli bilim hyzmatlarynyň we öz tertipnamasynda

göz önünde tutulan beýleki hyzmatlaryň hasabyna, esasy bilim maksatnamalary boýunça tölegli esasyda goşmaça kabul edilmeginiň, şeýle hem Türkmenistanyň we daşary ýurt döwletleriniň şahsy we edara görnüşli taraplarynyň meýletin haýyr-sahawatlarynyň hasabyna goşmaça maliýe serişdelerini çekmäge hukugy bardyr.

Şol bir wagtyň özünde orta hünär okuw mekdebiniň goşmaça serişdeleri çekmegi esaslandyryjynyň hasabyna maliýeleşdirmegiň kadalyk ölçegleriniň we (ýa-da) üýtgeşsiz möçberiniň peseldilmegini aňlatmaýar.

50. Orta hünär okuw mekdepleriniň degişli ygtyýarnamasy bolan ýagdaýynda ilata, kärhanalara, edaralara we guramalara beýleki tölegli bilim hyzmatlaryny etmäge hukugy bardyr.

51. Orta hünär okuw mekdepleriniň rugsat edilen işleriň görnüşlerinden alan we aýratyn balansda hasaba alnan emläkleri olaryň ygtyýarlygyna degişlidir.

52. Orta hünär okuw mekdebine berkidilen döwlet emlägi Türkmenistanyň kanunçylygynda bellenen tertipde we şertlerde kärendä berlip bilner.

Kärende tölegi hökmünde alnan serişdeler orta hünär okuw mekdepleriniň bilim işini üpjün etmek we ösdürmek üçin ulanylýar.

53. Orta hünär okuw mekdebi emläk eýesiniň önünde emlägiň abatlygy we netijeli peýdalanylyşy üçin jogapkärçilik çekýär.

54. Orta hünär okuw mekdepleriniň tölegli işinden gelýän girdeji olar tarapyndan tertipnamada görkezilen maksatlara laýyklykda peýdalanylýar.

Tölegli bilim hyzmatlary Türkmenistanyň Döwlet býujetiniň serişdeleriniň hasabyna maliýeleşdirilýän bilim işiniň deregine ýerine ýetirilmeýär. Garşylyklaýyn ýagdaýda şeýle iş arkaly gazanylan serişdeler Türkmenistanyň Döwlet býujetiniň hasabyna geçirilýär.

55. Türkmenistanyň kanunçylygyna we orta hünär okuw mekdebiniň tertipnamasyna ters gelmeýän şertnamalary baglaşmak, borçnamalary kesgitlemek meselelerini we beýleki şertler bilen baglanyşykly meseleleri orta hünär okuw mekdebi özbaşdak çözüär.

56. Orta hünär okuw mekdepleri statistik we buhgalteriýa hasabatlaryny bellenen tertipde alyp barýarlar.

57. Orta hünär okuw mekdepleriniň Türkmenistanyň kanunçylygyna we Türkmenistanyň halkara şertnamalaryna laýyklykda başlangyç, orta hünär, mugallymçylyk we beýleki bilim işleri boýunça halkara hyzmatdaşlygyny alyp barmaga hukuklary bardyr.

58. Orta hünär okuw mekdepleriniň üstüne ýüklenen wezipelere we işlere laýyklykda, olaryň kazyýetlerde talapçy we jogapçy bolup çykyş etmäge hukuklary bardyr.

59. Orta hünär okuw mekdebini döretmek we ýatyrmak Türkmenistanyň Prezidentiniň namalarynyň esasynda amala aşyrylýar.

60. Harby we hukuk goraýjy edaralar üçin işgärleri taýýarlamagyň bilim maksatnamalaryny durmuşa geçirýän ähli kysymlardaky we görnüşlerdäki orta hünär okuw mekdepleri Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň çözüdi bilen döredilýär.

61. Orta hünär okuw mekdebiniň gurluş birlikleriniň döredilmegi we ýatyrylmagy Türkmenistanyň kanunçylygynda bellenen tertipde amala aşyrylýar.

62. Orta hünär okuw mekdebi edara görnüşli tarap bolup, onuň Türkmenistanyň Döwlet tugrasy şekillendirilen we öz ady ýazylan möhri bardyr.

Türkmenistanyň Prezidentiniň
2014-nji ýylyň 20-nji martynda
çykaran 13552-nji karary bilen
tassyklandy

Döwlet ýokary hünär bilimi edaralary hakynda DÜZGÜNNAMA

(Türkmenistanyň Prezidentiniň 13.10.2017 ý. çykaran № 398 karary esasynda
girizilen goşmaçalar bilen)

I. Umumy düzgünler

1. Şu Düzgünnama döwlet ýokary hünär bilimi edaralarynyň (mundan beýläk - ýokary okuw mekdepleri) guralyşynyň we işiniň tertibini düzgünleşdirýär.

2. Ýokary okuw mekdepleri öz işinde Türkmenistanyň Konstitusiýasyny, «Bilim hakyndaky» Türkmenistanyň Kanunyny, Türkmenistanyň beýleki kanunlaryny, Türkmenistanyň Prezidentiniň namalaryny, Türkmenistanyň Mejlisiniň kararlaryny, Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň çözügütlerini, beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalaryny, Türkmenistanyň halkara şertnamalaryny, şu Düzgünnamany we öz tertipnamasyny goldanýarlar.

Ýokary okuw mekdepleriniň tertipnamalary şu Düzgünnama esasynda düzülýär.

3. Ýokary okuw mekdepleriniň esasy wezipeleri:

Türkmenistanyň ykdysadyýetiniň pudaklary üçin düýpli ylmy we amaly taýdan kämil hünärmenleri taýýarlamak;

şahsyýetiň bilimini çuňlaşdyrmaga we giňeltmäge bolan isleglerini kanagatlandyrmak;

düýpli we ylmy-amaly barlaglary guramak hem-de geçirmek, şol sanda bilim meseleleri boýunça derňewleri alyp barmak;

hünärmenleriň we ýolbaşçy işgärleriň hünär derejesini ýokarlandyrmak hem-de olary gaýtadan taýýarlamak;

jemgyýetiň ruhy-ahlak, medeni we ylmy gymmatlyklaryny toplamak, goramak hem-de baýlaşdyrmak;

talyplarda milli taryh, döp-dessurlar hem-de ileri tutulýan umumyadamzat gymmatlyklary bilen özara berk baglanyşykly ýokary medeniýeti hem-de döwlet Garaşsyzlygynyň we Bitaraplygynyň ýörelgelerine, türkmen halkyna, Watana hem-de Türkmenistanyň Prezidentine çuňňur wepalylygy terbiýelemek bolup durýar.

4. Ýokary okuw mekdepleriniň işleriniň esasy ýörelgeleri:

her bir adamyň öz ukyplaryny we zehinlerini doly ulanyp bilmeginde deňhukuklygyny üpjün etmek;

ýokary okuw mekdeplerinde berilýän bilimiň gumanitar häsiýetde bolmagyny, umumyadamzat gymmatlyklarynyň, adamyň saglygynyň, şahsyýetiň erkin ösmeginiň ileri tutulmagyny üpjün etmek;

ýokary okuw mekdeplerinde berilýän bilimiň Türkmenistanyň halkynyň milli taryhy, medeniýeti we döp-dessurlary bilen sazlaşykly arabaglanyşygyny saklamak;

talyplarda raýatlyk we watansöýüjilik, zähmetsöýerlik, adam hukuklaryna we azatlyklaryna sarpa goýmak, daşky gursawa, maşgala, Watana söýgi duýgularyny terbiýelemek;

ýokary okuw mekdeplerinde berilýän bilimi Türkmenistanyň her bir raýaty üçin elýeterli etmek;

ýokary okuw mekdeplerinde berilýän bilimiň ylym we önümçilik bilen utgaşmagyny hem-de onuň beýleki ýurtlaryň bilim ulgamlary bilen özara baglanyşygyny gazanmak;

ýokary okuw mekdepleriniň dünýewi häsiýetlilikini we onuň dini guramalardan aýry bolmagyny üpjün etmek bolup durýar.

5. «Bilim hakyndaky» Türkmenistanyň Kanunyna laýyklykda şu aşakdaky görnüşli ýokary okuw mekdepleri döredilip bilner:

a) uniwersitet - ýokary okuw mekdebi bolup:

ýokary we ýokary okuw mekdebinden soňky hünär bilimi we hünär derejesini ýokarlandyryş maksatnamalaryny köp ugurlar boýunça amala aşyrýar,

ýokary hünärli ylmy we ylmy-mugallymçylyk işgärleriň hünär derejesini ýokarlandyrmak, olary gaýtadan taýýarlamak işini alyp barýar,

ylmyň dürli ugurlary boýunça düýpli we ylmy-amaly barlaglary ýerine ýetirýär,

öz işiniň çäginde öňdebaryjy ylmy we usulyýet merkezi hasaplanýar;

b) akademiýa - ýokary okuw mekdebi bolup:

ýokary we ýokary okuw mekdebinden soňky hünär bilimini bermek boýunça bilim maksatnamalaryny amala aşyrýar,

ylmyň we ylmy-mugallymçylyk işiniň belli bir ugry boýunça ýokary hünärli işgärleri taýýarlamagy, olaryň hünär derejesini ýokarlandyrmagy, gaýtadan taýýarlamagy amala aşyrýar,

ylmyň ýa-da medeniýetiň aýratyn bir ugry boýunça düýpli we ylmy-amaly barlaglary ýerine ýetirýär,

öz işiniň çäginde öňdebaryjy ylmy-usuly merkez hasaplanýar;

ç) konserwatoriýa - ýokary okuw mekdebi bolup:

ýokary hünär bilimini bermek boýunça maksatnamalary, şeýle hem ýokary okuw mekdebinden soňky hünär bilim maksatnamalaryny amala aşyrýar,

hünäriň belli bir ugry boýunça işgärleri taýýarlamagy, gaýtadan taýýarlamagy we hünär derejesini ýokarlandyrmagy amala aşyrýar,

ylmyň ýa-da döredijiligiň aýratyn bir ugry boýunça düýpli we ylmy-amaly barlaglary we derňewleri alyp barýar,

öz işiniň çäginde öňdebaryjy ylmy-usuly merkez hasaplanýar;

d) institut - ýokary okuw mekdebi bolup:

ýokary hünär bilimini bermek boýunça maksatnamalary, şeýle hem ýokary okuw mekdebinden soňky hünär bilimi boýunça maksatnamalary amala aşyrýar,

hünäriň belli bir ugry boýunça işgärleri taýýarlamagy, gaýtadan taýýarlamagy we hünär derejesini ýokarlandyrmagy amala aşyrýar,

düýpli we ylmy-amaly barlaglary hem-de derňewleri alyp barýar.

6. Ýokary okuw mekdepleri degişli ygtyýarnamasy bolan ýagdaýynda başlangyç we orta hünär biliminiň maksatnamalaryny hem amala aşyryp biler.

7. Ýokary okuw mekdebiniň gurluşyna ylmyň pudaklary boýunça kafedralar we hünärmenleri taýýarlamagyň ugurlary boýunça fakultetler girýär.

Ýokary okuw mekdepleri şahamçalary, wekillikleri, ylmy-barlag bölümçelerini, konstruktor býurolaryny, aspiranturany, internaturany, ordinaturany, doktoranturany, goşmaça hünär biliminiň düzüm böleklerini, okuwdan daşary we terbiýeçilik işlerini alyp barýan bölümleri, taýýarlaýyş bölümlerini we okuw merkezlerini, önümçilik we durmuş taýdan üpjün ediş

ulgamlarynyň desgalaryny, umumy ýaşaýyş jaýlaryny, kliniki binýatlaryny we beýleki düzüm böleklerini öz içine alyp biler.

8. Ýokary okuw mekdebiniň ýerleşýän yerinden daşarda olaryň aýrybaşa bölümleri, şahamçalary ýa-da wekillikleri hereket edip biler.

9. Ýokary okuw mekdepleriniň şahamçalary ýa-da wekillikleri edara görnüşli tarap hasaplanmaýar.

10. Şahamça ýokary okuw mekdepleriniň wezipeleriniň ählisini ýa-da belli bir bölegini özbaşdak amala aşyrýar.

Şahamçanyň işini dolandyrmak ýokary okuw mekdebiniň tertipnamasyna we şahamçanyň düzgünnamasyna laýyklykda amala aşyrylýar.

11. Ýokary okuw mekdebiniň şahamçalary Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda döredilýär we ýatyrylýar.

12. Bilimiň gumanitar häsiýetinden hem-de türkmen halkynyň taryhy we medeniýeti bilen berk baglanyşykly bolan umumyadamzat we ahlak gymmatlyklarynyň ileri tutulmagyndan gelip çykýan ýokary okuw mekdepleriniň terbiýeçilik wezipeleri talyplaryň we işgärleriň bilelikdäki ylym-bilim, önümçilik, jemgyýetçilik we beýleki işleriniň üsti bilen durmuşa geçirilýär.

13. Talyp ýaşlaryň dynç almagyny we olary köpçülikleýin medeni, döredijilik, sport we bedenterbiýe-sagaldyş çärelerine çekmegi üpjün etmek üçin ýokary okuw mekdebinde döredijilik-medeni merkezler, talyp sport klublary döredilýär. Olaryň işi Türkmenistanyň Bilim ministrligi tarapyndan tassyklanam düzgünnama laýyklykda düzgünleşdirilýär.

II. Ýokary okuw mekdebine okuwa kabul etmek

14. Ýokary okuw mekdepleri ýokary hünär biliminiň işgärleri taýýarlamagyň iki basgançakly, şonuň ýaly-da bir basgançakly gurluş düzümi boýunça bilim maksatnamalaryny amala aşyryp biler.

Taýýarlygyň ugurlary boýunça okatmak amala aşyrylýan iki basgançakly gurluş düzümi bolan ýokary hünär biliminiň birinji basgançagy (bakalawr derejesi) hünär işiniň ähli görnüşlerini amala aşyrmaga mümkinçilik berýän ýokary bilim hökmünde kesgitlenýär.

Taýýarlygyň ugurlary boýunça okatmak amala aşyrylýan iki basgançakly gurluş düzümi bolan ýokary hünär biliminiň ikinji basgançagy (magistr derejesi) hünär we (ýa-da) dolandyryş wezipeleriniň birnäçesini özbaşdak çözmäge, mugallymçylyk işiniň dürli gönüşlerini geçirmäge we umuman ylmy-

barlag işlerini alyp barmaga taýýarlamagy üpjün edýän ýokary bilim hökmünde kesgitlenýär.

Okadylmagy hünärler boýunça amala aşyrylýan işgärleri (hünärmenleri) taýýarlamagyň bir basgançakly gurluş düzümi bolan ýokary hünär bilimi hünär, mugallymçylyk, gözleg işleriniň ähli görnüşlerini amala aşyrmaga mümkinçilik berýän ýokary bilim hökmünde kesgitlenýär.

15. Ýokary okuw mekdeplerinde:

ýokary hünär biliminiň bakalawr, hünärmen bilim maksatnamalary boýunça okatmak umumy orta bilimden pes bolmadyk binýatda;

ýokary hünär biliminiň magistr bilim maksatnamalary boýunça okatmak ýokary bilimden pes bolmadyk binýatda amala aşyrylýar.

16. Türkmenistanda hemişelik ýaşayan daşary ýurt raýatlarynyň we raýatlygy bolmadyk adamlaryň Türkmenistanyň ýokary okuw mekdeplerinde bilim almagy «Bilim hakyndaky» Türkmenistanyň Kanunyna, Türkmenistanyň beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalaryna we halkara şertnamalaryna laýyklykda amala aşyrylýar.

17. Ýokary okuw mekdeplerine okuwa kabul etmegiň möhleti, giriş synaglarynyň geçiriljek ýerleri, şeýle hem okuwa kabul etmegiň meýilnamasy ykdysadyýetiň pudaklarynyň hünärli işgärlere bolan isleglerine laýyklykda kesgitlenýär hem-de Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan tassyklanýar.

18. Giriş synaglarynyň geçirilýän we ýokary okuw mekdeplerine kabul edilýän döwründe Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan tassyklanýan okuwa kabul etmek boýunça Döwlet topary döredilýär.

19. Ýokary okuw mekdeplerine okuwa girýän dalaşgärleriň resminamalaryny kabul etmegiň möhletleri, giriş synaglarynyň guralyşynyň, ýokary okuw mekdebine seçip almagyň we kabul etmegiň tertibi hem-de beýleki şertler okuwa kabul etmek boýunça Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň Başlygynyň degişli Orunbasary tarapyndan tassyklanan tertibe laýyklykda kesgitlenýär.

20. Okuwa kabul edilýän döwürde arza-şikayatlara seredýän topar döredilýär. Toparyň düzümi, ygtyýarlylygy we işi okuwa kabul etmek boýunça Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň Başlygynyň degişli Orunbasary tarapyndan tassyklanan tertibe laýyklykda kesgitlenýär.

21. Ýokary okuw mekdeplerine okuwa kabul etmek dalaşgärleriň arzasy boýunça giriş synaglarynyň netijelerine görä, bäsleşik esasynda amala aşyrylýar. Bäsleşigiň şertleri raýatlaryň bilim almaga bolan hukuklaryny kepillendirýär we zehinli, ukyply hem-de taýýarlykly raýatlary kabul etmegi üpjün edýär.

22. Ýokary okuw mekdebine Döwlet býujetiniň hasabyna ýaşlary seçip almak işi tamamlanandan soň, talybyň, ýokary okuw mekdebiniň, degişli häkimligiň arasynda şertnama baglaşylýar (aýratyn ýagdaýlarda şertnama giriş synaglaryndan has ön, edaralaryň, kärhanalaryň ýokary okuw mekdeplerine deslapky sargytlary esasynda hem baglaşylyp bilner). Şertnamada taraplaryň:

ýokary okuw mekdepleriniň talyba ýokary hilli bilim bermegi üpjün etmek;

talyp ýokary okuw mekdebini tamamlandan soň, öz alan hünäri boýunça bellenen welaýatda, etrapda, şäherde işlemek;

häkimlikleriň, ministrlikleriň we pudak edaralarynyň talyba hünär tejribeligini geçmäge şertleri döretmek hem-de ony ýokary okuw mekdebini üstünlikli tamamlandan soň, iş ýeri bilen üpjün etmek boýunça borçlary kesgitlenýär.

23. Okuwa girýänlerden belli bir döredijilik ukyplarynyň, beden we (ýa-da) ruhy häsiýetleriniň bolmagyny talap edýän hünärler we (ýa-da) taýýarlygyň ugurlary boýunça okatmak üçin ýokary okuw mekdepleriniň bäsleşik geçirilende umumybilim derslerinden geçirilýän giriş synaglarynyň netijeleri bilen bir hatarda göz önünde tutulýan goşmaça döredijilik we (ýa-da) hünär häsiýetli synaglary geçirmäge hukugy bardyr.

Girişde goşmaça döredijilik we (ýa-da) hünär häsiýetli synaglar geçirilip bilinjek hünärmenleri taýýarlamagyň ugurlarynyň (hünärleriniň) sanawy Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan kesgitlenýär.

Okuwy raýatlaryň döwlet gullugyna girmegi we döwlet syrlary bar bolan maglumatlara ygtyýarynyň bolmagy bilen baglanyşykly ýokary okuw mekdepleriniň goşmaça synaglarynyň we olara kabul etmegiň şertleriniň sanawy Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan bellenenýär.

24. Şu aşakdakylar giriş synaglaryndan üstünlikli geçen ýagdaýynda ýokary okuw mekdeplerine bäsleşiksiz kabul edilýän ýetim çagalar we ata-enesiniň (olaryň ornuny tutýan adamlaryň) howandarlygyndan galan çagalar;

maýyp çagalar, lukmançylyk-durmuş taýdan anyklaýyş edaralarynyň netijenamasyna görä degişli bilim edaralarynda okamagyna garşylyk bildirilmeýän I we II topar maýyplar;

gulluk borçlaryny ýerine ýetirýän wagty wepat bolan harby we hukuk goraýjy edaralaryň işgärleriniň çagalary.

25. Şu aşakdakylar giriş synaglaryndan üstünlikli geçen ýagdaýynda ýokary okuw mekdeplerine kabul edilende artykmaçlyklardan peýdalanýarlar:

okuwa girýän ýylynda mekdep okuwçylarynyň dersler boýunça döwlet bäsleşiginiň ýeňijileri, umumybilim dersleri boýunça halkara bäsleşiklerine gatnaşan Türkmenistanyň ýygynydy toparynyň agzalary;

taýýarlygyň bedenterbiýä we sporta degişli ugurlary (hünärleri) boýunça bilim edaralaryna okuwa girýän Türkmenistanyň çempionlary we halkara sport ýaryşlarynyň ýeňijileri;

taýýarlygyň döredijilik ugurlary (hünärleri) boýunça bilim edaralaryna girýän milli we halkara döredijilik bäsleşikleriniň ýeňijileri;

III topar maýyplar.

III. Ýokary okuw mekdebiniň bilim işi

26. Ýokary okuw mekdeplerinde ýokary hünär biliminiň maksatnamalaryny ýerine ýetirmek boýunça okuw işi degişli ministrliler, pudak edaralary hem-de Türkmenistanyň Bilim ministrligi bilen ylalaşylyp, Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň Başlygynyň degişli Orunbasarlary tarapyndan tassyklan, ýokary hünär bilimi baradaky döwlet standartlaryna esaslanan ugurlar (hünärler) boýunça okuw meýilnamasyna, dersleriň (okuwlaryň, tapgyrlaryň) okuw maksatnamalaryna we sapaklaryň tertibine laýyklykda amala aşyrylýar.

27. Ýokary okuw mekdepleri bilim maksatnamalary durmuşa geçirilen mahalynda dürli bilim tehnologiýalaryny, şol sanda okaýanlaryň we mugallymçylyk işgärleriň özara gatnaşyk saklamagynda uzak aralykly düzgünde maglumatlar-telekommunikasiýa ulgamlarynyň ulanylmagy bilen durmuşa geçirilýän uzak aralykly bilim tehnologiýalaryny we maglumatlar binýatlarynda bar bolan maglumatlaryň, maglumatlar tehnologiýalarynyň hem-de olary işlemek boýunça tehniki serişdeleriň, olaryň aragatnaşyk ugurlary arkaly berilmegi boýunça maglumatlar-telekommunikasiýa ulgamlarynyň jemlenilip ulanylmagyna esaslanýan elektron okuwy peýdalanýar.

28. Ýokary okuw mekdeplerinde ýokary hünär biliminiň maksatnamalary (hünärmen hem-de bakalawr derejesi) boýunça okuw okatmagyň gündizki (önümçilikden aýrylmak şerti bilen), gündizki-gaýybana (okuwyň iş wagtyndan başga wagtarda okalmagy bilen, önümçilikden aýrylmazlyk şertinde), gaýybana (önümçilikden aýrylmazlyk şerti bilen) görnüşleri boýunça geçirilýär.

29. Ýokary okuw mekdeplerine okuwyň gündizki-gaýybana we gaýybana görnüşlerine talyplyga kabul etmek we ýokary hünär biliminiň (hünärmen, bakalawr derejesi) taýýarlygynyň ugurlary boýunça hünärli işgärleri taýýarlamak raýatyň bilim edarasında saýlan taýýarlygyň ugruna degişli bolan iş ýerinde ýa-da wezipede iki ýyldan az bolmadyk möhletde iş tejribesiniň bolmak şerti bilen we onuň iş berijişiniň hödürnamasy esasynda amala aşyrylýar.

Ýokary okuw mekdeplerinde ýokary hünär biliminiň maksatnamalary (magistr derejesi) boýunça okatmak okuwyň gündizki görnüşi boýunça geçilýär.

Ýokary hünär biliminiň maksatnamalary boýunça, şol sanda okatmagyň görnüşleri boýunça taýýarlygyň ugurlary hem-de hünärler Türkmenistanyň ýokary hünär biliminiň taýýarlygynyň ugurlarynyň we hünärleriniň Döwlet klassifikatory bilen ýa-da Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan kesgitlenýär.

30. Ýokary okuw mekdepleriniň şahsy we edara görnüşli taraplar bilen şertnamalary baglaşmak arkaly olara okuwyň bahasyny töletmek şerti bilen şu aşakdaky ýagdaýlarda okatmagy amala aşyrmaga hukugy bardyr:

Türkmenistanyň Döwlet býujetiniň serişdeleriniň hasabyna maliýeleşdirilýän degişli hünär biliminiň maksatnamalary boýunça talyplary kabul etmegiň meýilnama görkezijilerinden daşary;

okatmagyň gündizki-gaýybana ýa-da gaýybana görnüşine okuwa girilende;

hünär biliminiň degişli basgançagy boýunça ikinji bilimi almak üçin okuwa girilende.

31. Ýokary okuw mekdebiniň degişli ygtyýarnamasy bolan ýagdaýynda ilata, kärhanalara, edaralara we guramalara beýleki tölegli bilim hyzmatlaryny etmäge hukugy bardyr.

32. Ýokary okuw mekdepleriniň tölegli işinden gelýän girdeji olar tarapyndan tertipnamada görkezilen maksatlara laýyklykda peýdalanylýar.

Tölegli bilim hyzmatlary Türkmenistanyň Döwlet býujetiniň serişdeleriniň hasabyna maliýeleşdirilýän bilim işiniň deregine ýerine ýetirilmeýär. Garşylyklaýyn ýagdaýda şeýle iş arkaly gazanylan serişdeler Türkmenistanyň Döwlet býujetiniň hasabyna geçirilýär.

33. Ýokary okuw mekdeplerinde okuw ýyly 1-nji sentýabrdan başlanýar. Okuw ýyly iki ýarymýyllykdan ybarat bolup, olaryň hersi hünär taýýarlygynyň anyk ugrunyň okuw meýilnamasyna laýyklykda hasap-synag möwsümi bilen tamamlanýar.

Ýokary hünär biliminiň bilim maksatnamalaryny özleşdirmegiň kadalyk ölçeg möhleti öwrenilýän taýýarlygyň ugruna (hünäre) we okatmagyň görnüşine baglylykda, adaty:

bakalawrlary taýýarlamak üçin - dört okuw ýylyny;

magistrleri taýýarlamak üçin - bir okuw ýylyndan iki okuw ýylyna çenli möhleti;

hünärmenleri taýýarlamak üçin - baş okuw ýylyndan alty okuw ýylyna çenli möhleti öz içine alýar. Okuwyň anyk möhleti taýýarlygyň degişli ugurlarynyň

(hünärleriň) Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň Baýlygynyň degişli Orunbasarlary tarapyndan tassyklanýan okuw meýilnamalary bilen kesgitlenýär.

Okuw ýylynda talyplara iki gezek, jemi 40 günden az bolmadyk dowamlylykda dynç alyş berilýär. Dynç alşyň takyк möhleti we dowamlylygy hünär taýýarlygynyň degişli ugrunyň aýratynlygyna baglylykda okuw meýilnamasynda kesgitlenýär.

34. Ýokary okuw mekdeplerinde okatmagyň dilleri «Bilim hakyndaky» Türkmenistanyň Kanununda we Türkmenistanyň beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalarynda kesgitlenýär.

35. Türkmen dili döwlet dili hökmünde ýokary okuw mekdeplerinde okatmagyň esasy dilidir.

Daşary ýurt dillerini öwrenmek hünär biliminiň maksatnamalaryna hökmany ders hökmünde girizilýär.

36. Türkmenistanyň çäginde işleýän daşary ýurt döwletleriniň ýokary okuw mekdeplerinde ýa-da olar bilen bilelikdäki bilim edaralarynda «Bilim hakyndaky» Türkmenistanyň Kanunyna, Türkmenistanyň beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalaryna we halkara şertnamalaryna laýyklykda degişli daşary ýurt dili (dilleri) okatmagyň esasy dili bolup durýar.

Şunuň ýaly bilim edaralarynda Türkmenistanyň döwlet dili bilim maksatnamasynyň milli böleginiň düzümine girýän dersleri okatmak üçin ulanylýar.

37. Ýokary okuw mekdeplerinde okuw işi umumy okuw, amaly okuw, söhbet okuwy, tejribe, barlag işi, özbaşdak iş, okuw-barlag işleri, önümçilik-hünär öwreniş tejribeligi, ýyllyk işleri we taslamalary taýýarlamak, şeýle hem dereje (kwalifikasiýa) ýazuw işleri (diplom işi, diplom taslamasy) ýaly görnüşlerde amala aşyrylýar. Ýokary okuw mekdebi okuwlaryň beýleki görnüşlerini hem girizip biler.

Ýokary okuw mekdebiniň sapaklarynyň tertibi okaýanlaryň iýmitlenmegi üçin ýeterlik dowamlylykda arakesme wagtyny göz önünde tutmalydyr. Okuw sapaklarynyň we arakesmeleriň takyк dowamlylygyny Türkmenistanyň Bilim ministrligi kesgitleýär.

38. Ýokary okuw mekdebinde iýmitlenmegi guramak üçin şertleri döretmek ýokary okuw mekdebiniň özüniň üstüne ýüklenýär.

39. Ýokary okuw mekdebi bilim maksatnamalarynyň özleşdiriliş hilini okaýanlaryň okuwa ýetişiginiň aralyk jemlemesini geçirmek, gyşky we tomusky hasap-synaglaryny hem-de gutardyş döwlet synaglaryny geçirmek ýoly bilen kesgitleýär.

40. Ýokary okuw mekdebi Türkmenistanyň Bilim ministrligi tarapyndan işlenip düzülýän okaýanlaryň aralyk we jemleýji synaglarynyň baha ulgamyny, görnüşlerini, tertibini we döwürleyinligini ulanýar.

Hünär bilimi maksatnamalarynyň gurluş düzümini we olaryň özleşdirilmegi üçin sarp edilýän zähmetiň möçberini kesgitlemek üçin hasap birlikleri ulgamy (kredit ulgamy) ulanylyp bilner.

41. Ýokary okuw mekdebinde gutardyş döwlet synaglary hökmany bolup, ol okuw meýilnamasy doly özleşdirilenden soň geçirilýär. Türkmenistanyň ýokary okuw mekdeplerinde gutardyş döwlet synaglary barada Türkmenistanyň Bilim ministrligi tarapyndan tassyklanýan düzgünnama laýyklykda, ýokary okuw mekdebini tamamlýanlaryň biliminiň jemleýji bahalandyrylyşy hökmünde Döwlet synag toparynyň netijesi ulanylýar.

42. Ýokary okuw mekdepleri jemleýji döwlet synaglaryndan üstünlikli geçen uçurymlara degişli bilimi alandyklaryny kepillendirýän we möhür bilen tassyklanýan döwlet nusgasyndaky resminamalary, şeýle hem ýokary okuw mekdebini tamamlandygy barada döşe dakylýan nyşanlary berýär.

43. Ýokary hünär biliminiň maksatnamalary boýunça okuwy üstünlikli tamamlan uçurymlara degişli hünär derejeleri berilýär:

taýýarlygyň ugruny görkezmek bilen bakalawr derejesi;

taýýarlygyň ugruny görkezmek bilen magistr derejesi; hünärini görkezmek bilen - hünärmen.

44. Bilim hakynda we (ýa-da) hünär hakynda resminamalaryň berilmegi üçin töleg alynmaýar.

45. Bilim hakynda we (ýa-da) hünär hakynda resminamalar Türkmenistanyň döwlet dilinde resmileşdirilýär.

Türkmenistanyň Bilim ministrligi tarapyndan belleniýän tertipde bilimi hakynda we (ýa-da) hünär hakynda resminamalar daşary ýurt dilinde hem resmileşdirilip bilner.

46. Bilimiň belli bir basgançagyňy tamamlap bilmediklere,

jemleýji döwlet synaglaryna gatnaşmadyklara ýa-da jemleýji döwlet synaglarynda kanagatlanarsyz netijeleri alanlara ýokary okuw mekdebinde okandygy barada bellenen nusgadaky kepilnama berilýär.

Jemleýji döwlet synaglaryna gatnaşmadyklar ýa-da jemleýji döwlet synaglarynda kanagatlanarsyz netijeleri alanlar bir ýyldan az bolmadyk möhletden soň jemleýji döwlet synaglaryny gaýtadan tabşyrmaga haklydyrlar.

47. Ýokary okuw mekdebiniň uçurymyna we ýokary okuw mekdebini tamamlaman çykýan talyba, onuň şahsy bukjasyndan okuwa kabul edilendäki

bilimi barada resminama gaýtarylyp berilýär. Resminamanyň tassyklanan göçürmesi we beýleki resminamalar (okuwa kabul edilendigi, okuwy gutarandygy ýa-da okuwdan çykarylandygy baradaky buýruklardan göçürme, hasap-synag depderçesi, talyp şahadatnamasy we beýlekiler) şahsybukjada saklanmak üçin galdyrylýar.

IV. Ýokary okuw mekdebiniň ylym işi

48. Ylmy-mugallymçylyk işgärleriň, okaýanlaryň ylmy barlaglarynyň we döredijilik işiniň kömegi bilen, ylmy ösdürmek, ýokary hünär derejeli ylmy-mugallymçylyk işgärleri taýýarlamak ýokary okuw mekdebiniň esasy wezipesine girýär.

49. Ýokary okuw mekdebiniň geçirýän ylmy barlaglary Türkmenistanyň Ylymlar akademiýasy ýa-da degişli ministrlük, pudak edarasy tarapyndan maliýeleşdirilýär.

50. Ýokary okuw mekdebiniň ylmy ýa-da ylmy-tehniki işi ýörite grantlaryň (serişdeleriň) hasabyna hem amala aşyrylyp bilner.

V. Ýokary okuw mekdebini dolandyrmak

51. Ýokary okuw mekdebi bilim işinde özbaşdakdyr we her bir alyp barýan işi üçin talybyň, döwletiň we jemgyýetiň önünde jogapkärdir.

Ýokary okuw mekdebini dolandyrmak Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda, şu Düzgünnama we ýokary okuw mekdebiniň tertipnamasy esasynda amala aşyrylýar.

Raýat ýokary okuw mekdebine kabul edilen mahalynda ýokary okuw mekdebi ony we (ýa-da) onuň ata-enesini (olaryň ornuny tutýan adamlary) ýokary okuw mekdebiniň tertipnamasy, bilim işini alyp barmaga we degişli bilim barada döwlet nusgasyndaky resminamany bermäge hukuk berýän rugsat beriji resminamalar, durmuşa geçirilýän esasy bilim maksatnamalary we bilim işini guramagy kadalaşdyrýan beýleki resminamalar bilen tanyşdyrmaga borçludur.

52. Ýokary okuw mekdebini dolandyrmak gönüden-göni rektor tarapyndan amala aşyrylýar.

Ýokary okuw mekdebiniň rektory we prorektorlary ussat, abraýly işgärlerden, adatça, degişli ugurdan alymlyk derejesi ýa-da alymlyk ady bolan professor-mugallymlardan teklip edilýär we Türkmenistanyň Prezidenti tarapyndan wezipä bellenýär hem-de wezipeden boşadylýar.

53. Rektor Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda ýokary okuw mekdebiniň işgärleriniň wezipe borçlaryny kesgitleýär.

54. Ýokary okuw mekdebiniň köpçülikleýin dolandyrylyşy saýlawly wekilçilikli gurama - Alymlar geňeşi tarapyndan amala aşyrylýar. Alymlar geňeşi Türkmenistanyň Ylymlar akademiýasynyň ylalaşmagy esasynda Türkmenistanyň Bilim ministrligi tarapyndan tassyklanan birkysmy düzgünnama laýyklykda hereket edýär.

Alymlar geňesiniň agzalary 5 ýyla çenli ygtyýarlylyk möhleti bilen saýlanýar we ýokary okuw mekdebiniň rektorynyň buýrugy bilen tassyklanýar.

Alymlar geňesiniň agzasy işden çykan ýagdaýynda ol geňeşiň düzüminden çykarylýar (zerurlyk bolan halatynda ylmy derejeleri we ylmy atlary bolan agzalar geňeşiň düzüminde galdyrylyp bilner).

55. Fakultete dekan ýolbaşçylyk edýär. Ol ýokary okuw mekdebiniň ussat, abraýly işgärlerinden, adatça, degişli ugurdan alymlyk derejesi ýa-da alymlyk ady bolan professor-mugallymlar düzüminden saýlanýar we Türkmenistanyň Ministrler Kabineti bilen bellenen tertipde ylalaşylyp, ýokary okuw mekdebiniň rektory tarapyndan tassyklanýar.

56. Kafedranyň işine ýolbaşçylygy kafedranyň müdiri amala aşyrýar. Ol ýokary okuw mekdebiniň ussat, abraýly işgärlerinden, adatça, şol ugurdan alymlyk derejesi ýa-da alymlyk ady bolan professor-mugallymlar düzüminden saýlanýar we Türkmenistanyň Ministrler Kabineti bilen bellenen tertipde ylalaşylyp, ýokary okuw mekdebiniň rektory tarapyndan tassyklanýar.

VI. Ýokary okuw mekdebinde okamak we işlemek

57. Ýokary okuw mekdebinde okaýanlara talyplar, aspirantlar, diňleýjiler we beýlekiler degişlidir.

Bellenen tertipde ýokary okuw mekdebiniň rektorynyň buýrugy bilen okuwa kabul edilen şahs talyp hasaplanýar. Talyba talyp şahadatnamasy we hasap-synag depderçesi berilýär.

58. Talyp ýokary okuw mekdebiniň maksatnamasyna laýyklykda saýlan käri (hünäri, ugry) boýunça ýokary hünär bilimini alýar.

Talybyň hukuklary we borçlary ýokary okuw mekdebiniň Tertipnamasyna laýyklykda kesgitlenýär.

59. Türkmenistanyň kanunçylygynda kesgitlenen tertipde okuwlaryna ýetişän, Döwlet býujetiniň serişdeleriniň hasabyna okuwa kabul edilen talyplar talyp haky bilen üpjün edilýär.

Ýokary okuw mekdeplerinde talyplary okuwdan çykarmagyň, okuwa dikeltmegiň, okuwyny geçirmegiň we olara sebäpli (akademiki) rugsat bermegiň tertibi Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň Baýlygynyň degişli Orunbasary tarapyndan tassyklanan düzgünnama bilen kesgitlenýär.

60. Ýokary okuw mekdeplerinde okaýan talyplar degişli ýokary okuw mekdebiniň umumy ýaşayyş jaýy bilen üpjün edilýär.

Hemişelik ýaşayan ýerinden ýazgydan çykmazdan, kyrk baş senenama gününden köp möhlete başga ýere bilim edaralarynda okamak maksat bilen wagtlaýyn giden, bilim edaralarynda okaýan raýatlaryň bellige alynmagy olaryň bilim edarasyna kabul edilendigi barada degişli buýrugyň çykarylan senesinden 5 iş gününüň dowamynda şol edaralaryň ygtyýarly wekiliniň häkimlige ýüz tutmagy arkaly amala aşyrylýar. Talyplar okuw möhletiniň tamamlanýan wagtyna çenli bellige alynýarlar.

61. Ýokary okuw mekdebinde professor-mugallymlar düzümi, ylmy işgärler, ylmy-mugallymçylyk işgärler, inžener-tehniki, dolandyryş-hojalyk, önümçilik, okuw-kömekçi we beýleki işgärleriň wezipeleri göz önünde tutulýar.

Professor-mugallymlar düzümine fakultetiň dekany, kafedra müdiri, professor, dosent, uly mugallym, mugallym we assistent degişlidir.

62. Ýokary okuw mekdepleriniň alymlyk derejeleri we (ýa-da) alymlyk atlary bolan mugallymlary ylmy-mugallymçylyk işgärler hökmünde hem kesgitlenýärler. Ýokary okuw mekdebiniň ylmy-mugallymçylyk işgärleri Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda hukuklardan peýdalanýarlar hem-de borçlaryny ýerine ýetirýärler.

63. Ýokary okuw mekdeplerinde hünär biliminiň maksatnamalaryny durmuşa geçirmek üçin, mugallymçylyk işgärleriniň hünäriniň aşakdaky iň pes derejeleri bellenýär:

mugallym - ýokary okuw mekdebiniň mugallymçylyk ugurly fakulteti ýa-da mugallymçylyk ýokary okuw mekdebi tarapyndan berlen taýýarlygyň degişli ugry (hünäri) boýunça magistriň diplomy (hünärmeniň diplomy) ýa-da mugallymçylyk ugurly ýokary okuw mekdebinde (fakultetinde) goşmaça mugallymçylyk taýýarlygy okuwyny geçmek şerti bilen, taýýarlygyň mugallymçylyk ugry däl magistriň diplomy (hünärmeniň diplomy); hünärmeniň diplomy bar bolan adama onuň saýlap alnan mugallymçylyk işi babatda azyndan üç ýyldan az bolmadyk iş tejribesi zerurdyr.

64. Ýokary okuw mekdebiniň dolandyryş-hojalyk, inžener-tehniki, önümçilik, okuw-kömekçi we beýleki işgärleriniň hukuklary we borçlary Türkmenistanyň

zähmet kanunçylygy, ýokary okuw mekdebiniň tertipnamasy, içerki düzgün-tertip kadalary we wezipe borçlary bilen kesgitlenýär.

65. Ýokary okuw mekdebinde zähmet we durmuş-ykdysady gatnaşyklary Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda amala aşyrylýar.

VII. Ylmy-mugallymçylyk we ylmy hünärmenleri taýýarlamak hem-de ylmy-mugallymçylyk işgärleriň hünär derejesini ýokarlandyrmak

66. Ylmy-mugallymçylyk we ylmy işgärleri taýýarlamak ýokary okuw mekdebinden soňky hünär bilim taýýarlygyny amala aşyrmaga ýörite ygtyýarnamasy bolan ýokary okuw mekdeplerinde ýa-da ylmy edaralarda döredilýän aspiranturada, ordinaturada we doktoranturada amala aşyrylýar. Ylmy derejeleri almak dalaşgärleriň hünär öwreniş, kämilleşdiriş tejribesini görkezilen edaralarda geçmegini guramak we olary şol edaralara berkitmek hem-de doktorlyk dissertasiýasyny taýýarlamak üçin mugallymlary ylmy işgär wezipesine geçirmek hem-de dissertasiýany jemlemek üçin döredijilik rugsadyny bermek ýaly görnüşlerde geçirilýär.

67. Ýokary okuw mekdebi aspirantura we doktorantura kabul etmegi Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň Başlygynyň degişli Orunbasary tarapyndan tassyklananan tertip boýunça amala aşyrylýar.

68. Aspirantlaryň, doktorantlaryň we alymlyk derejesine dalaşgärleriň hukuklary we borçlary Türkmenistanyň kanunçylygynda, Türkmenistanda ylmy işgärleri taýýarlamak hakyndaky Düzgünnamada, şeýle hem aspiranturany, adýunkturany hem-de doktoranturany açmagyň we olaryň işiniň Tertibine laýyklykda kesgitlenýär.

69. Ýokary okuw mekdepleriniň, ylmy edaralaryň we guramalaryň ylmy-mugallymçylyk işgärleriniň hünär derejesini ýokarlandyrmak işi Türkmenistanyň ýokary okuw mekdeplerinde we ýokary okuw mekdebinden soňky bilim edaralarynda amala aşyrylýar. Şeýle hem daşary ýurtlarda geçirilýän hünär taýýarlygy, dissertasiýa taýýarlamagy we goramagy, seminar-maslahatlara gatnaşmagy we hünär derejesini ýokarlandyrmagyň beýleki görnüşleri arkaly geçirilýär.

70. Ylmy-mugallymçylyk işgärleriň hünär derejesini ýokarlandyrmak Döwlet býujetiniň serişdeleriniň hasabyna maliýeleşdirilýär, şeýle hem ol ýokary okuw mekdepleri, ylmy edaralar we guramalar bilen şertnama esasynda edara görnüşli we şahsy taraplaryň serişdeleriniň hasabyna maliýeleşdirilip bilner.

VIII. Ýokary okuw mekdebiniň maliýeleşdirilişi

71. Ýokary okuw mekdepleriniň işi Döwlet býujetinden goýberilýän serişdeleriň, şeýle hem degişli ýokary okuw mekdeplerini garamagynda saklaýan ministrlikleriň we pudak edaralarynyň serişdeleriniň hasabyna maliýeleşdirilýär.

Ýokary okuw mekdepleriniň Türkmenistanyň kanunçylygy bilen kesgitlenen tertipde goşmaça tölegli bilim hyzmatlarynyň we öz Tertipnamasynda göz önünde tutulan beýleki hyzmatlaryň hasabyna, esasy bilim maksatnamalary boýunça tölegli esasyda goşmaça okuwa kabul edilmeginiň, şeýle hem Türkmenistanyň we daşary ýurt döwletleriniň şahsy we edara görnüşli taraplarynyň meýletin haýyr-sahawatlarynyň hasabyna goşmaça maliýe serişdelerini çekmäge hukugy bardyr.

Şol bir wagtyň özünde ýokary okuw mekdebiniň goşmaça serişdeleri çekmegi esaslandyryjynyň hasabyna maliýeleşdirmegiň kadalyk ölçegleriniň we (ýa-da) üýtgeşsiz möçberiniň peseldilmegini aňlatmaýar.

72. Ýokary okuw mekdepleriniň maddy binýady ýerden, binalardan, desgalardan, enjamlardan, ulag serişdelerinden, okatmak, terbiýelemek we bilim ulgamynyň beýleki meselelerini çözmek üçin ulanylýan sarp ediş, ýaşayyş-durmuş, medeni we beýleki maksatly emläklerden ybaratdyr.

73. Ýokary okuw mekdepleriniň rugsat edilen işleriň görnüşlerinden alan we aýratyn balansda hasaba alnan emläkleri olaryň ygtyýarlygyna degişlidir.

74. Ýokary okuw mekdeplerine berkidilen döwlet emlägi Türkmenistanyň kanunçylygynda bellenen tertipde we şertlerde kärendä berlip bilner.

Kärende tölegi hökmünde alnan serişdeler ýokary okuw mekdepleriniň bilim, ylym işini üpjün etmek we ösdürmek üçin ulanylýar.

75. Ýokary okuw mekdebiniň maddy binýadynyň kemelmegine ýa-da onuň ýagdaýynyň ýaramazlaşmagyna getirýän bilkastlaýyn hereketler Türkmenistanyň kanunçylygy tarapyndan bellenen jogapkärçilige eltýär.

76. Ýokary okuw mekdepleri býujet serişdelerini we beýleki maliýeleşdiriş çeşmelerinden gelýän serişdeleri Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda sarp edýär.

77. Türkmenistanyň kanunçylygyna we ýokary okuw mekdepleriniň tertipnamalaryna ters gelmeýän şertnamalary baglaşmak, borçnamalary kesgitlemek we beýleki şertler bilen baglanyşykly meseleleri ýokary okuw mekdebi özbaşdak çözüär.

78. Ýokary okuw mekdepleri statistik we buhgalteriýa hasabatyny bellenen tertipde alyp barýarlar.

IX. Ýokary okuw mekdebiniň halkara hyzmatdaşlygy

79. Ýokary okuw mekdepleriniň Türkmenistanyň kanunçylygyna we Türkmenistanyň halkara şertnamalaryna laýyklykda ýokary, ýokary okuw mekdebinden soňky, ylmy ýa-da ylmy-barlag, mugallymçylyk we beýleki bilim işleri boýunça halkara hyzmatdaşlygyny alyp barmaga hukugy bardyr.

80. Daşary ýurt raýatларыny Türkmenistanyň ýokary okuw mekdeplerinde okatmak, gaýtadan taýýarlamak we olaryň hünär derejesini ýokarlandyrmak, şeýle hem Türkmenistanyň raýatларыnyň daşary ýurtlarda mugallymçylyk we ylmy-barlag işlerini alyp barmagy Türkmenistanyň Ministrler Kabineti tarapyndan bellenen möçberleriň çäginde Türkmenistanyň kanunçylygyna we halkara şertnamalaryna laýyklykda amala aşyrylýar.

81. Ýokary okuw mekdepleri Türkmenistanyň Prezidentiniň namalary bilen, Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda döredilýär we ýatyrylýar.

82. Harby we hukuk goraýjy edaralar üçin işgärleri taýýarlamagyň bilim maksatnamalaryny durmuşa geçirýän ähli görnüşlerdäki ýokary okuw mekdepleri Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň çözüdi bilen döredilýär.

83. Ýokary okuw mekdebi edara görnüşli tarap bolup, onuň Türkmenistanyň Döwlet tugrasy şekillendirilen we öz ady ýazylan möhri bardyr.